

Национална агроекологична програма на България (2007 – 2013 г.)

Националната агроекологична програма (НАЕП) на България е изготвена в съответствие с изискванията за задължително прилагане на агроекологична мярка за предстоящия период 2007-2013 г. в рамките на програмата за развитие на селските райони, обхващаща всички мерки, избрани за прилагане, от новия регламент за развитие на селските райони¹.

В съответствие с новия Регламент за развитие на селските райони на (ЕСФРСС), Европейската комисия ще създаде за първи път стратегически документ на ЕС, с насоки за страните членки за развитие на селските райони, за да гарантира, че те са фокусирани върху приоритетите на ЕС и допълват останалите политики на ЕС.

Според предложението, всяка страна членка ще бъде задължена да подготви национална стратегия, за да “въведе” приоритетите на ЕС на национално ниво. Целта е да се гарантира, че помощта от Общността за развитие на селските райони се: а) изразходва в съответствие с рамката на стратегическия документ на ЕС и б) че е постигната координация между приоритетите на общността и националните и регионални приоритети.

Изготвянето на тази Национална агроекологична програма е започнало преди горния процес да е окончателно одобрен или завършен, но се очаква, че целите, формулирани в нея, ще бъдат най-общо в съответствие с онези, които окончателно ще бъдат включени в националния стратегически план за развитие на селските райони за България – основно за стратегията за прилагане на приоритетно ос 2 (подобряване на околната среда).

Следователно вероятно ще се наложат допълнителни бъдещи промени в съдържанието на Националната агроекологична програма с цел да се осигури съответствие с окончателния вариант на Регламента на ЕСФРСС и правилата за прилагането му.

---

¹ Регламент на Съвета за подкрепа на развитието на селските райони от Европейския селскостопански фонд за развитие на селските райони (ЕСФРСС) – (2004) 490

1. Обосновка

Природните ресурси, традиционният ландшафт и биоразнообразието на селските райони на България са част от националното богатство на страната. Тяхното опазване, възстановяване и подходящо управление са главната цел за устойчивото развитие на селските райони в България.

Подобно на много други райони в Европа, едно от големите предизвикателства за реструктурирането и възстановяването на икономиката на селските райони в България е постигане на най-подходящия баланс между осигуряването на хранителни продукти и нуждата от опазване на околната среда в селските райони и от насърчаване икономическото развитие, в т. ч. създаване на трудова заетост.

Един от най-обещаващите инструменти за постигане на необходимата интеграция на политическите цели ще бъде Националната агро-екологична програма (НАЕП), която ще бъде въведена след очакваното писъединяване на България към Европейския съюз през 2007 г.

НАЕП ще бъде прилагана по част 1 (мерки, целящи устойчивото използване на земеделските земи) на Приоритетна ос 2 на предложения нов регламент за ЕСФРСР², който ще замени Регламент 1257/1999 за програмния период 2007 – 2013 г.

НАЕП ще бъде задължителна мярка за прилагане от българското правителство и ще отразява нарастващото значение, което ЕС придава по отношение на мерките от ПРСР (Плана за развитие на селските райони), които целят устойчиво използване на обработваемата земя.

Според въведението (параграф 34) на Регламента за ЕСФРСР, агро-екологичните плащания трябва *„...да играят значителна роля при подпомагане на устойчивото развитие на селските райони и при задоволяване на нарастващото търсене от страна на обществото за екологични услуги. Те трябва да насърчават земеделските стопани да служат на общество като цяло чрез въвеждане или продължаване на прилагането на методи за земеделско производство, съвместими с опазването и подобряването на околната среда, ландшафта и неговите характеристики, природните ресурси, почвата и генетично разнообразие.“*

За постигането на това, Член 37 от Регламент ЕСФРСР, постановява агро-екологичните плащания да се предоставят на земеделски стопани, които доброволно поемат ангажименти, които надхвърлят минималните задължения, установени въз основа на стандартите за съответствие, в съответствие с Регламент на Съвета No. 1782/2003 и други задължителни национални изисквания, както и допълнителните минимални изисквания за торене и растителна защита, които ще бъдат установени и определени в програмата.

Като цяло ангажиментите се поемат за период от 5 до 7 години, а при обосновка и за по-дълъг период от време. Отчитайки малкият опит на България за прилагане на агро-екологични мерки, най-подходящо е да се предложи период на задълженията от минимум 5 години (за програмния период до 2013 г.). Когато е необходимо постигане на по-специфични екологични цели, помощ може да бъде отпусната и на други лица, не само на земеделските стопани (например овчари с дългосрочни договори за паша). Това, обаче, трябва да бъде обосновано за всеки отделен случай.

Не продуктивни инвестиции в стопанството, (които не са свързани с производството, а с изпълнението на агро-екологичните ангажименти в НАЕП, също могат да бъдат

---

² Европейски селскостопански фонд за развитие на селските райони COM (2004) 490 заключителен,

подпомагани съгласно член 34 и 38 на Регламента за ЕСФРСР и са предложени в някои от подмерките (пакетите) в НАЕП.

Мярка 1.3 на програма САПАРД "Развитие на селскостопански дейности, целящи опазването на околната среда" – и прилагането на набор от "пилотни мерки" (всяка с продължителност от 5 години) в определените "пилотни райони", е предложена първоначално през 2001 г. като "инструмент" за разработване и усъвършенстване на Националната агроекологична програма (НАЕП) в България. Това е направено в съответствие с насоките на звеното по САПАРД на ГД "Земеделие", които гласят, че пилотните агроекологични дейности трябва да бъдат ограничена версия на една по-пълна агроекологична програма с основна цел *"... да докаже или тества подходите преди да ги приложи, след разширяването, в национален мащаб"*.

За съжаление по време на изготвянето на документа (Юни 2005 г.) агроекологичната мярка на програма САПАРД все още не е акредитирана и прилагана. Тъй като времето за пълното и ефективно прилагане на Мярка 1.3 по САПАРД е ограничено, прилагането на НАЕП неминуемо ще продължи да улеснява процеса на "научаване чрез практикуване", което ще доведе до все по-голямо натрупване на знания, опит и технически капацитет на участващите фермери и всички агенции, имащи отношение към администрирането, контрола, мониторинга и оценка на агроекологичните плащания. За това се предлага НАЕП да бъде прилагана:

- а) на етапи, в съответствие с наличния бюджет, приоритетни мерки и институционален капацитет;
- б) чрез прилагане на някои от по-сложните под-мерки първо като „пилотни мерки“ в определени географски райони, за да се тества тяхната ефективност, начина на прилагане и гъвкавост.

2. Текущо състояние

През 2001 г. в МЗГ бе изготвен обстоен анализ, отразяващ взаимовръзката между околната среда и земеделието., чиято цел бе да се подпомогне разработването на пилотната мярка 1.3. от програма САПАРД „Развитие на селскостопански дейности, целящи опазването на околната среда“. Този анализ е актуализиран и ясно показва, че влиянието на земеделието върху състоянието на околната среда е както положително, така и отрицателно. Целта на НАЕП е да съхрани, поддържа и при необходимост да възстанови положителното влияние (ползите) от земеделското управление, както и да предотврати негативното влияние.

Дребните земеделски стопани са доминирали преди 1945 г. и като цяло са оказвали положително влияние върху околната среда С:

- създаването на разнообразен земеделски ландшафт със смесени ферми и малки парцели в много райони;
- създаване и поддържане на полу-естествени тревни площи, орнитологично важни места и други характеристики на ландшафта чрез традиционните методи на обработка, в това число паша в та в планинските райони;
- отглеждане на традиционни местни породи и сортове растения.

След 1945 г. в Българското земеделие настъпват големи промени. Земеделските земи се национализират и колективизират и се създават нови държавни и кооперативни земеделски стопанства. Тези стопанства се стремят да разширяват и интензифицират продукцията си – вследствие на което всички земеделски земи се окрупняват и обработват, увеличава се използването на минерални торове и препарати за растителна защита и се създават

огромни „развъдни“ комплекси. Едновременно с това се разрушават и загубват много традиционни системи на обработка и отглеждане.

Влиянието на интензивното земеделие върху околната среда е изцяло отрицателно (особено в равнините):

- традиционните характеристики на ландшафта са премахнати и разорани, за да се окрупнят парцелите;
- спряно е използването на местните породи и сортове;
- много ценни полу-естествени местообитания са разрушени чрез пресушаване, разораване и „подобряване“ чрез използването на торове и препарати за растителна защита.
- увеличаване на замърсяването на почвите и водите поради лошото управление и прекомерното използване на минерални торове, оборски тор и препарати за растителна защита.
- увеличаване на почвената ерозия главно поради неправилното стопанисване на земеделските земи, което се превръща в основен национален проблем.

Структурата на българското земеделие се променя още веднъж след реформите в началото на 90-те години на миналия век. След възстановяването на земеделските земи и поземлената реформа на мястото на огромните комплекси възникват множество дребни земеделски стопани, което води до нова промяна на селскостопанския ландшафт.

Влиянието на тези реформи върху околната среда е както положително, така и отрицателно. Например, налице е рязък спад при използването на минерални торове и химични препарати, което води до подобряване на състоянието на почвите и водите. Подобряването на качеството на водите е и в резултат на намаляването на броя на отглежданите животни и замърсяването от големите животновъдни комплекси.

От друга страна, един от основните екологични проблеми е свързан с изоставянето на земеделските земи – особено в планинските райони, където пашата е особено важна за съхраняването на полу-естествените тревни площи. Съществува и риск от последващо замърсяване на околната среда, когато земеделските стопани повишат доходите си и отново интензифицират производството си.

3. Цели

Общи цели

Общите цели на Националната агро-екологична програма (НАЕП) са:

1. да се насърчи въвеждането и постоянното използване на екологосъобразни методи за селскостопанско производство, които защитават или подобряват природната среда и допринасят за: а) постигане на устойчив модел на управление на земята; б) запазването на богатото природно наследство на България и в) повишаването на стандарта на живота на хората.³
2. да се допринесе за опазването и възстановяването на ценни местообитания и природни системи в съответствие с националните цели и целта на ЕС за предотвратяване на загубите на биоразнообразието до 2010 г.
3. да се допринесе за защитата на почвените и водните ресурси в съответствие с националните цели и задълженията към ЕС, свързани с околната среда, включително Нитратната директива и Рамковата директива за водите.
4. да се осигурят конкурентни компенсаторни плащания за земеделските производители и останалите ползватели на земята, които доброволно управляват земите си по благоприятен за околната среда начин.
5. да се подпомогне диверсификацията на селското стопанство, включително създаването на нови работни места в селските райони.
6. да се стимулира създаването и използването на нови пазари за а) качествени продукти (напр. биологични продукти), които се произвеждат по екологосъобразен начин и влияят благоприятно върху човешкото здраве и б) други екологични стоки и услуги, включително развитието на селския туризъм и свързаните с него възстановителни дейности.

Специфични цели

Специфичните цели за подпомагането на земеделските производители, участващи в НАЕП, са насочени към:

- a) Увеличаване на разбирането и знанията на земеделските производители за въздействието (положително и отрицателно) на селскостопанските практики върху околната среда, особено по отношение на управлението на почвите и водите и опазване на биоразнообразието.
- b) Поощряване използването на екологичното планиране в практиките за управление на земеделските стопанства, включително идентифицирането и поддържането на ценни от екологична и ландшафтна гледна точка характеристики земеделското стопанство.
- c) Подкрепа за развитието на биологичното земеделие като екологосъобразен и икономически изгоден метод за селскостопанско производство.
- d) Запазване на генетичното разнообразие и културното наследство чрез подкрепа за опазването на застрашените местни породи селскостопански животни и традиционни сортове култури особено, когато те носят допълнителни екологични ползи за обществото.
- e) Запазване на биоразнообразието чрез насърчаване на опазването на обработваемите земи с висока природна стойност (полуестествени местообитания), които са застрашени при промяна на начина на земеползване, интензификация на производството и/или изоставяне на земеделските земи, включително и подкрепа за традиционните

---

³ В съответствие с цялостната дългосрочна стратегическа цел на Националната стратегия за околна среда (2005-2014 г.) на Република България

животновъдни практики ((номадска система на планинско отглеждане на овце),) в определени територии..

- f) Поддържане и възстановяване на традиционния селскостопански ландшафт и характеристики на ландшафта, които имат културна, природна или екологична стойност, особено по отношение на биоразнообразието.
- g) Запазване на почвените и водните ресурси, включително в районите, които са засегнати от силна ерозия или от замърсяване (напр. в нитратно уязвимите зони) или други форми на замърсяване от селскостопански източници.

4. Описание на Програмата

Националната агроекологична програма (работен вариант юни 2005) се състои от 5 схеми, които са в съответствие със специфичните цели.

Цялостната структура на програмата е показана на фигура 1.

Всяка схема ще се състои от няколко "пакета" с дейности (наречени под-мерки), които участващите в нея земеделски производители, се съгласяват да прилагат, за което ще получават:

- годишни плащания за подпомагане за период от 5 години (съгласно сключения договор за извършване на агроекологичните дейности)
- за някои пакети дейности, допълнителни инвестиционни плащания, финансирани Приоритетна ос 2 (непродуктивни инвестиции)

Всеки „пакет“ ще има ясни специфични цели, изисквания и нива на заплащане. На земеделските стопани ще се предоставя „списък от пакети“, които могат да се прилагат в техния райони и от който те могат да избират комбинация от пакети, взети от различни мерки и под-мерки в съответствие с най-подходящите дейности за тяхната земя. Постигнатите „споразумения за управление“ ще бъдат под формата на договор, подписан между кандидата и Разплащателната агенция. Всяко споразумение за управление, подписано с Разплащателната агенция, ще е конкретно за всеки участващ земеделски производител.

Всички земеделски производители, участващи в НАЕП и получаващи агроекологични плащания ще трябва да спазват съответните задължителни изисквания на територията на цялото стопанство, което управляват (виж Приложение 1). Според Чл. 37 (3) на проекта на ЕСФРСС тези стандарти, ще бъдат в съответствие с:

- Минималните изисквания за добри земеделски и екологични условия (ДЗЕУ), разработени в съответствие с Приложения III и IV на Регламент на Съвета №1782/2003 и други задължителни национални изисквания.
- изисквания за минималните количества на торовете и растителна защита, които ще бъдат определени и заложи в програмата.

Земеделските производители ще получават агро-екологични плащания само за дейности, които надхвърлят тези задължителни изисквания.

Прилагането на отделните схеми и подмерки ще се извършва поетапно, в съответствие с наличния бюджет, екологичните приоритети, възможностите за прилагане и усвояване на средствата и др. Защрихованите в сив цвят под-мерки са приоритетни за въвеждане за периода 2007-2008 г. Предложено е поне 2 от останалите мерки (Ж2/3 и ПВ 2) да се приложат пилотно за определен район, преди да започне въвеждането им на национално ниво.

Всички земеделски стопани (с някои малки изключения), които желаят да участват в НАЕП ще трябва да преминат през основно обучение, което ще им помогне да разберат възможностите, които НАЕП предлага, ще ги запознае с процедурата на участие в програмата, начините на кандидатстване, изготвянето на агроекологичен план на цялото земеделско стопанство. Това обучение ще се финансира от мярката за Професионално обучение и достъп до информация по Приоритетна ос 1 (чл. 20 на Регламента за ЕСФРСС). По тази мярка (Професионално обучение) може да бъде предлагано и допълнително обучение по някои от дейностите, напр. Биологично земеделие.

Агро-екологичен план за цялото земеделско стопанство:

Всички земеделски производители, кандидатстващи за получаване на агроекологични плащания, с изключение на мерките "Системи за традиционно животновъдство" (ЖП)), ще трябва да подготвят агроекологичен план за цялото земеделско стопанство като част от процедурата за кандидатстване. Това изискване се основава на член 22 от действащия в момента регламент за развитие на селските райони (1257/99), който гласи че се осигурява подпомагане на агроекологични програми, които „използват екологичното планиране като част от земеделската дейност“.

Целта на агроекологичния план е да :

1. Да се повиши разбирането на земеделски производители за екологичната стойност на селскостопанската им земя, като по този начин се предотврати възможността да се получават агроекологични плащания за част от стопанството, докато се замърсява или уврежда друга част от стопанството;
2. Да се предостави на земеделския стопанин опростен начин за управление за изпълнение на избраните от него агроекологични дейности – включително и съответствието със задължителните изисквания за управление и стандартите за ДЗЕУ (вж. Приложение 1)
3. Да се предостави „базова“ (първоначална) информация за оценка на ефекта от прилагане на агроекологичната мярка.

Агроекологичният план ще се изготвя в съответствие с инструкциите на Управителния орган. Той ще бъде придружен от :

- опростен работен график за прилагането на агроекологичните пакети, избрани от земеделския стопанин и
- карта на земеделските земи, които определят „цялото“ земеделското стопанство. Дефиницията на „цялото земеделско стопанство“ в момента не е залегнала в българското законодателство, поради проблема с разпокъсаността на земеделските земи, характерна за много райони в България. За целите на агроекологичното планиране за „цяло земеделско стопанство“ се приемат собствените или наети имоти от земеделския стопанин, попадащи на територията на общината, където е постоянният му адрес на местоживеене (Изключения се допускат са някои пакети от НАЕП, по преценка на Управителния орган).

Картата на „цялото земеделско стопанство“ се изготвя в подходящ мащаб и ясно посочва:

- а) всички имоти, от които се състои „цялото стопанство“, включително всички граници на полета, които:
  - в момента се използва за земеделски цели - т.е. обработват се, или се използват за паша;
  - земеделски земи, които са угар, т.е. не са обработвани и използвани за паша до 2 години;
  - изоставените земеделски земи (неизползвани повече от 3 години);
  - неземеделски площи – т.е. гори, влажни зони, стръмни наклони и д-р.
- б) цялото стопанство и съществуващите сгради
- в) всички площи и характеристики на стопанството, които имат важна екологична стойност, т.е. потоци, реки, езера, естествени и полу-естествени местообитания, живи плетове, каменни огради и други традиционни граници на парцелите, археологически паметници и д-р.
- г) границите на защитените територии и вида на ограниченията, наложени от обявяването им за такива
- д) разположението на всички земи и екологични характеристики, които са включени за подпомагане по агроекологичната мярка.

Мярката "Системи за традиционно животновъдство" (ЖП) ще има опростена процедура за кандидатстване.

Задължително обучение на кандидатите за участие в програмата.

Всички земеделски стопани, които желаят да получат агро-екологични плащания трябва да преминат през основен курс на обучение, преди да се включат за участие в НАЕП.

Това изискване съответства с въведението на Регламента за ЕСФРСР (параграф 15), което посочва, че земеделските стопани и другите ползватели на земеделските земи трябва да бъдат обучени и информирани в сферата на “ устойчивото управление на поземлените ресурси, включително спазването на изискванията за съответствие с изискванията за опазването на околната среда, и прилагането на производствени практики, които да опазват и подобряват ландшафта и да опазват околната среда”.

Целта на участието на земеделските стопани в основния курс на обучение е да се:

- повиши познанието и разбирането за агро-екологичните въпроси на национално и регионално ниво;
- повишат разбирането и знанията им за под-мерките в НАЕП и пакетите, които се прилагат в съответния район
- подпомогне избора на най-подходящи пакети за земеделските стопани
- да с подпомогне успешното изготвяне и попълване на формулярите за участие в НАЕП, включително и изготвянето на агроекологичния план на цялото стопанство

Курсовете на обучение ще се организират ежегодно като част от информационната кампания за НАЕП и ще са напълно интегрирани с другите информационни дейности. Препоръчва се минималното обучение да е минимум 8-12 часа. Земеделските стопани ще трябва да преминат през курса на основно обучение веднъж за периода 2007-2013. Няма да се изисква повторно преминаване през този курс, ако земеделският стопанин реши да се включи с допълнителни площи за участие в НАЕП.

Препоръчва се да се предлага и допълнително обучение на земеделските стопани на доброволни начала и да се подобрят уменията им за прилагане на определените пакети и дейности, например биологичното земеделие. Участието в допълнително обучение преди кандидатстване в НАЕП може да се използва като критерии за избор на кандидатстващите.

Обучението ще се подпомага по приоритетна ос 1 Професионално обучение и информация в съответствие с чл. 20 от Регламента за ЕСФРСР.

Предоставяне на консултантски услуги на кандидатстващите

Прилагането на НАЕП трябва да се подпомага чрез подходящи консултантски услуги, включително подпомагане на процеса на попълване на формулярите на земеделските производители, както и разработването на агро-екологичния план на земеделското им стопанство. Препоръчва се това да бъде една от дейностите на НССЗ, но може да се извършва и от други организации, които разполагат със съответните агро-екологични специалисти, ако съществува “пазар” (необходимост) за техните услуги.

Съгласно чл. 23 на новия регламент за ЕСФРСР, такова подпомагане може да бъде предлагано на земеделските стопани в рамките на приоритетна ос 1 – Използване на мярката за консултантските услуги за да “... се покрият разходите, свързани с използването на консултантски услуги за подобряване на цялостното управление на земеделското им стопанство”, при положение че консултантските услуги като минимум включват задължителните изисквания за съответствие с изискванията за опазване на околната среда и ДЗЕУ. По време на изготвянето на настоящия вариант на НАЕП не е ясно дали консултантските услуги за НАЕП ще бъдат избираеми за подпомагане съгласно чл. 23, тъй като съществуват неща за доуточняване от договора за присъединяване на България за периода 2007-2009 и проекто-регламента за развитие на селските райони.

Комбиниране на пакетите и под-мерките (предстои да се доработи)

Позволено е дейностите от НАЕП, прилагани върху един и същи имот, да се комбинират по следният начин

		ВПС										БЗ		ХЛ						Ж			ПВ	
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	1	1	2	3	4	5	6	1	2	3	1	2	
ВПС	1	■		X	X	X		X				X	X	X	X	X	X		X	X	X			
	2		■	X	X	X		X				X	X	X	X	X	X							
	3	X	X	■				X				X	X	X	X	X	X		X	X	X			
	4	X	X		■			X				X	X	X	X	X	X		X	X	X			
	5	X	X			■		X				X	X	X	X	X	X		X	X	X			
	6						■	X							X	X	X							
	7	X	X	X	X	X	X	■	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X	X			
	8							X	■	X														
	9							X	X	■														
	10							X			■													
БЗ	1	X	X	X	X	X		X				■	■	X	X	X	X	X	X	X	X			
ХЛ	1	X	X	X	X	X		X				X	■	X	X	X	X		X					
	2	X	X	X	X	X		X				X	X	■	X	X	X		X					
	3	X	X	X	X	X	X	X				X	X	X	■		X		X			X	X	
	4	X	X	X	X	X	X	X				X	X	X		■	X		X			X	X	
	5	X	X	X	X	X	X	X				X	X	X	X	X	■		X			X	X	
	6											X						■						
Ж	1	X		X	X	X		X				X	X	X	X	X	X		■	X	X			
	2	X		X	X	X		X				X							X	■	X			
	3	X		X	X	X		X				X							X	X	■			
ПВ	1														X	X	X					■	■	
	2														X	X	X						■	

При комбинирането на различните под-мерки, плащанията на ха не трябва да надвишават сумите, определени в приложение 1 на регламента за ЕСФРСР. Проверката се извършва при получаване на формулярите за кандидатстване от земеделските производители от Разплащателната агенция.

Под-Мярка 1 от НАЕП: Биологично земеделие (БЗ)

<p>Обосновка:</p>	<p>Развитието на биологичното земеделие в България започва по-късно в сравнение с останалите страни от ЕС, но сега нараства бързо. България има благоприятни почвени и климатични условия за биологично земеделие и вече е завоювала репутация на производител на висококачествени биологични продукти (напр. Масла от биологични ароматни растения и медицински култури) с добър потенциал за износ. Съществуват и добри възможности за развитието на вътрешния пазар за биологичните продукти, в т. ч. пресни и преработени плодове и зеленчуци.</p> <p>Национално законодателство за регламентиране минималните изисквания за биологичното производство, контрола и сертификацията както на произведени продукти, така и на преработените и на тези от внос, са въведени през 2001 г. С въвеждането на две отделни наредби за производство на растителни и животински продукти и храни бяха въведени принципите на Регламент 2092/91 и 1804/99 (и допълващите ги регламенти).</p> <p>В края на 2004 г., площите, върху които се прилага биологично производство са 11771 ха (0,2% от използваните земеделски площи). От тях 11259 ха са преминали прехода, а 512 ха са в преход. Съществуват 12 оранжерии, 5 животновъдни стопанства и 4 стопанства, които произвеждат сертифициран биологичен посадъчен материал за 3 култури.</p> <p>През 2005 г. са разработени национална стратегия и план за действие за развитието на биологичното земеделие в България (за периода 2006-2013 г.).</p> <p>Под-мярката за биологично земеделие от НАЕП има за цел да осигури и подпомогне прилагането на <i>националната стратегия</i> и за постигането на нейните цели – в т. ч.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • развитие на вътрешния и външния пазар за биологични продукти • увеличаване на площите от земеделски земи и броя на стопанствата, управлявани в съответствие с акредитираните стандарти за биологично земеделие; • разширяване на гамата от биологични продукти от растителен и животински произход
<p>Практически цели:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Увеличаване на площите, обработвани по биологичен начин, и на броя на биологичните стопанства; • Насърчаване и поддържане на различни системи за биологично производство; • Насърчаване на по-“балансираните” системи за биологично земеделие, основаващи се на сеитбооборот и стимулиране на създаването и развитието на смесени стопанства; • Осигуряване на подпомагане на традиционни български продукти, произведени по биологичен начин (ароматни и медицински култури); • Осигуряване на подпомагане за земеделски стопани, преминаващи от конвенционално към биологично производство

	<ul style="list-style-type: none"> • Увеличаване на наличностите от семена и посадъчен материал, произвеждани в съответствие със стандартите за биологично земеделие; • Подпомагане и увеличаване на конкурентоспособността на българските продукти на биологичното земеделие
Географско покритие :	Цялата територия на България
Потенциални бенефициенти:	Земеделските производители (физически или юридически лица), които притежават, арендоват и наемат земя за период от 5 години. Препоръчително е договорите за нае на земеделски земи да са с 5-годишен период на действие, но се приемат и договори за по-кратък период (при поемане на съответната отговорност от страна на бенифициента).
Изисквания по управлението:	<ul style="list-style-type: none"> • Преход и/или постоянно управление в съответствие с националните и международните стандарти за биологично земеделие • Биологичното управление трябва да се изпълнява за целия 5-годишен период на договора за управление • Сеитбооборотът трябва да бъде планиран и стриктно да се спазва за цялата обработваема земя (полски култури или зеленчуци) с подходящ баланс от култури, увеличаващи почвеното плодородие и такива, произвеждани за пазарни цели <p>Следните допълнителни изисквания по управлението трябва да се спазват, за да бъде гарантирано, че бързото увеличение на площите, обработвани по биологичен начин няма да доведе до отрицателно въздействие върху околната среда.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Оборският тор от биологичното стопанство трябва да използва и съхранява в съответствие с Правилата за добра земеделска практика • При наличие на значителни риск от възникване на почвена ерозия, на наклонените земеделски земи не трябва да се отглеждат биологични зърнени, зърненофуражни или зеленчукови култури. • Ливадите и пасищата, които са включени в агро-екологичния план на стопанството и имат важна природна стойност, не трябва да се разорават за отглеждане на зърнени или зеленчукови култури или за засаждане на многогодишни култури • Традиционни синори, отделни дървета или малки горски участъци, които са включени в агро-екологичния план на стопанството, не трябва да се унищожават за отглеждане на зърнени или зеленчукови култури или за засаждане на многогодишни култури • Влажните зони, които са включени в цялостния агро-екологичен план на стопанството, не трябва да се отводняват за отглеждане на зърнени или зеленчукови култури или за засаждане на многогодишни култури • Гъстота на животинските единици при биологичните пасища, обект на компенсаторни плащания, трябва да се поддържа между 0.5 (0.1) – 1.5 ЖЕ/хектар, за да се избягва преизпасването и/или недоизпасването.
Продължителност на	5 години

дейността	
Минимални площи:	<p>Предлагат се следните минимални площи за постигане на целите на Плана за действие за развитие на биологичното земеделие</p> <p>Полски култури – 1 ха</p> <p>Полско зеленчукопроизводство и картофи – 0.1 ха</p> <p>Оранжерийно зеленчукопроизводство - 0.1 ха</p> <p>Многогодишни култури – 0.1 ха</p> <p>Етерично-маслени и лекарствени култури – 0.1 ха</p> <p>Ливади и пасища – 1 ха</p> <p>Тези минимални площи няма да са обвързани с минималните площи, които ще се използват при директните плащания (плащания за единица площ)</p>
Очаквано въздействие:	<p>Стратегическите цели на <i>Националната стратегия и Плана за действие за развитието на биологично земеделие (2005)</i> са:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 10% от всички произведени в България хранителни продукти, продавани в България да бъдат биологични до 2013 г. • 8% от земеделските земи да бъдат обработвани по биологичен начин към 2013 г.
Нива на плащане:	<p>ПОДПОМАГАНЕ ЗА БИОЛОГИЧНО ЗЕМЕДЕЛИЕ (БЗ1)</p> <p>Земите, които са сертифицирани като биологични или “в конверсия” от одобрен контролен орган могат да получават основно компенсаторно плащане за биологично производство (евро/хектар) в зависимост от отглежданите култури:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Едногодишни полски култури в т. ч. зърнени култури, фуражни култури, бобови/зелени торове и/или временно затревени площи (угари макс. 10%) - ?? евро/хектар • Биологично производство на полски зеленчуци, в т. ч. бобови култури/зелени торове за увеличаване на почвеното плодородие - ?? евро/хектар • Оранжерийно отглеждане на зеленчуци (едногодишни култури в т. ч. бобови култури/зелени торове за увеличаване на почвено плодородие - ?? евро/хектар • Многогодишни култури, в т. ч. овощни градини, ягодови насаждения и лозя (оранжерийно производство на многогодишни култури) - ?? евро/хектар • Етерично-маслени и медицински култури - ?? евро/хектар • Равнинни (до 100 метра)/ и полупланински (от 100 до 700 м) пасища и ливади, които а) не са) в обработваем сеитбооборот(т.е. не се разорават по време на 5-годишното договора за управление) и б) се използват за биологично управлявано и сертифицирано животновъдство (те трябва да са поне 50% от всички животински единици от същото стопанство - ?? евро/хектар <p>Не е подходящо подпомагането на планинските пасища и ливади (над 700 метра) пасища и ливади, управлявани по биологичен</p>

	<p>начин</p> <p>ДОПЪЛНИТЕЛНИ ПЛАЩАНИЯ</p> <p>Предлагат се следните допълнителни плащания, за отстраняване на някои от пречките за развитие на биологичното производство, идентифицирани в Националния план за развитие на биологичното производство.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Цялата земя, регистрирана като “земя в преход” от одобрен контролен орган ще бъде избираема за получаване на допълнително компенсаторни плащания от евро/хектар (или % от основното ниво) за период от ?? (2/3) години, за да се осигури компенсация за допълнителните разходи/загуба на доходи, свързани с преминаването към биологични методи на производство (Б31А) • Земеделските стопани, получаващи основни плащания за биологично производство на обработваеми или зеленчукови култури могат да получават допълнително плащане от ??? евро/хектар (или % от основното ниво) за производството на биологични семена или посадъчни материали при условие, че това е ясно определено в техните планове за обработка по времето на кандидатстване (Б31Б) • Допълнително плащане от ?? Евро/ха (или % от основното ниво) се предлага и за стимулиране на съвместното ползване на излишния оборски тор от земеделски стопани. Могат да се създадат местни партньорства между: <ol style="list-style-type: none"> а) животновъдни биологични стопанства, които имат проблем при използването на оборския тор и надвишават допустимите 170кг/Н/ха/годишно и б) други местни биологични земеделски стопанства с растениевъдна насоченост, с малко на брой или без животни (особено при зеленчуко-производството) Партньорствата трябва да са създадени преди кандидатстване по дейността биологично земеделие и ясно трябва да се посочват участващите в партньорството земеделски стопани. Ще се изчислява горна граница от 170 кг азот от оборски тор на ха/годишно на всички стопанства, включени в партньорството. Ще трябва да се спазват и правилата за добра земеделска практика (Б3 1В) <p>Тази система на плащане се счита за оптимална за постигане на оперативните цели на под-мярката и за изпълнението на <i>Националната стратегия за биологично земеделие</i>. При необходимост на по-късен етап могат да се разработят по-сложни системи за компенсаторни плащания. Например, по преценка на МЗГ и при одобрение от страна на Европейската комисия могат да се въведат регионални нива на плащане, които са свързани с производителността на различните райони (напр. необлагодетелстваните райони) – такива регионални плащания са прилагани в Швеция и Финландия.</p> <p>Забележка Препоръчва се участието в под мярката "Биологично земеделие" по НАЕП да бъде считано за приоритет за финансиране на инвестиции по мерки по приоритетна ос 1 (Подобряване конкурентоспособността на</p>
--	--

	<p>земеделieto) и приоритетна ос 3 (диверсификация на селската икономика) и ос Лидер от от ЕСФРСР . Това ще окаже допълнителна помощ за изпълнението на <i>Националната стратегия за биологично земеделие</i> и ще увеличи значително възможностите за развиване на конкурентен и устойчив сектор на биологично земеделие в България.</p>
--	---

НАЕП Мярка 2: Управление на земеделски земи с висока природна стойност (ВПС)

Под-мярка:	ВПС 1,2,3,4,5: Възстановяване и поддържане на полу-естествени затревени площи
Обосновка:	<p>Полу-естествените тревни площи са една от най-ценните екосистеми в селскостопанския ландшафт. Те са резултат от многогодишните земеделски практики на използване на затревените площи за паша или за сено или на комбинирано използване. Екосистемите, възникнали като резултат на това използване, са добре обособени и характерни за съответния био-географски район.</p> <p>Тези системи са особено важни за България, където разнообразните условия са довели до създаването на няколко контрастиращи вида полу-естествени затревени площи (от полу-алпийските (високопланински) пасища до влажните зони по крайбрежието на Черно море). Те:</p> <p>а) се характеризират с голямо разнообразие на растителните видове и</p> <p>б) създават важни местообитания за други видове като пеперудите и птиците.</p> <p>За да съществуват полу-естествените тревни площи се нуждаят от традиционните земеделски практики. Това означава традиционна паша или косене, както и избягване на употребата на агрохимични препарати като торове и пестициди. Ако полуестествените тревни площи не се използват по подходящ начин (например при преизпасване или изоставяне) биоразнообразието в тревните съобщества ще намалее от появата на храсти и доминиращи агресивни тревни видове.</p> <p>Върху полу-естествените местообитания в България се оказва различен натиск:</p> <ul style="list-style-type: none"> • В резултат на рязкото намаляване на броя на животните през 90-те години и ниските цени на млякото и месото, много от пасищата с висока природна стойност са изоставени и недоизпасвани. Успоредно с това е прекратено и косенето на ливадите, което води до появата на по-агресивни тревни видове, храсти и дървета. Съществуват две възможности: Храстите и дърветата се появяват вследствие на неконтролируемо разпространение или при съществуване на гора в близост до затревените площи тя постепенно се разпространява от края към средата на площта • Поради ниската ефективност при пашата на животните в полуестествените тревни площи, много от земеделските стопани в равнинните части се насочват към тяхното разораване и превръщането им в обработваеми земи, овощни градини или лозя. Това води до необратима загуба на разнообразие на растителни видове и загубата на гръбначни и безгръбначни съобщества. • Когато полуестествените затревени площи са собственост на общината и се намират в близост до населените места те често се използват за паша от собствениците на животни. Това често пъти води до преизпасване и последваща ерозия на почвата и загуба на природната стойност на земите.

Практически цели:	<ul style="list-style-type: none"> • Предотвратяване на бъдещата загуба на съобществата с висока природна стойност в затревените площи, причинено от превръщането им в обработваеми земеделски земи или преизпасването им. • Запазване и поддръжка на затревени площи с висока природна стойност и свързаните с тях видове чрез насърчаване или възстановяване на традиционните практики за управление на полу-естествените затревени площи, • За тревните площи в защитените територии – ще допринесе за изпълнението на плановете за управление в защитените територии и да се запази благоприятният консервационен статут на местата от Натура 2000 • Принос към постигането на благоприятен консервационен статус за местата по Натура 2000 извън защитените територии
--------------------------	---

<p>Географско покритие:</p>	<p>Всички полу-естествени затревени площи – включително пасища върху изоставени земеделски земи, които имат висока екологична стойност и са в съответствие със стратегическите конзервационни цели и възможности за сключване на договори със съответните институции, отговарящи за управлението на защитените територии (когато това е необходимо).</p> <p>Географското покритие трябва да съответства на Списъка от националното проучване на тревните площи, изготвен от Института по ботаника (финализиран през 2005 г.) . Като резултат от този проект д-р Теньо Мишинев от Института по ботаника е изготвил опростена класификация (и анализ) на полу-естествените затревени площи в България:</p> <p>Затревени площи в равнинни и хълмисти области (до 500-600 м над морското равнище)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Равнинни ливади – поне 43 000ха - Равнинни пасища – поне 181 700 ха - Изоставени обработваеми земи – поне 27 600 ха <p>Планински затревени площи (от500-600 м до 1800-2100м над морското равнище)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Планински ливади – поне 41200 ха - Планински пасища – поне 34000 ха <p>Тази класификация предоставя много полезна рамка за разработване на пакетите за затревени площи с висока природна стойност, но трябва да се разработят подходящи индикатори за да се:</p> <ul style="list-style-type: none"> - определи кои затревени площи могат да се класифицират като затревени площи с ВПС - б)как се разпределят тези затревени площи с ВПС на територията на България.
<p>Потенциални бенифициенти:</p>	<p>Земеделските производители (физически или юридически лица), които притежават, арендоват и наемат земя (препоръчва се периода на наемане на земя да е поне 5 години, но могат да се одобрят и по-кратки периоди, ако рискът се поеме от бенефициентите)</p> <p>За управлението на общинските мери и пасища могат да се разработят (и пилотно приложат) специфични мерки, при условие че</p> <ul style="list-style-type: none"> - се изчисли разпределението на помощта и - изпълнението на условията на управление се спазва от всички земеделски стопани.
<p>Изисквания по управлението:</p>	<p>Предлагат се пет пакета от под-мерки</p> <p>ВПС1 – Възстановяване на изоставени затревени площи с ВПС</p> <p>ВПС2 – Възстановяване на преизпасани затревени площи с ВПС</p> <p>ВПС3 – Поддържане на ливади с ВПС чрез косене</p> <p>ВПС4 – Поддържане на пасища с ВПС чрез паша</p> <p>ВПС5 – Поддържане на ливади с ВПС чрез паша и коситба</p> <p>Ще се поощрява комбинирането на тези дейности с ВПС7 (поддържане на местообитания на защитени видове) – например създаване и подобряване на специфично местообитание на бели щъркели или хищни птици.</p> <p>Изискванията за управлението ще се различават в зависимост от</p>

вида на затревените площи с ВПС. Необходимо е подробно и точно определяне на обхвата на дейностите им от местните експерти, но всички ще включват:

ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ (ВПС 1,2) (при изоставени или преизпасани пасища и ливади)

- Разчистване на нежелана растителност;
- Презасяване с одобрени местни смески – за предпочитане смески с доказан местен произход. Необходимо е да се одобри начина на презасяване за да се избегне разораването или обработването;
- Забрана за използване на минерални торове и пестициди
- Поддържане на затревените площи в съответствие с пакети ВПС 3,4,5 през втората, третата, четвъртата и петата година.

Забележка: Много лесен начин за презасяване на ливади и пасища и да се прехвърли прясно окосеното сено от близка ливада. Този метод е много евтин и може да се постигне 100% презасяване с местни видове.

ПОДДЪРЖАНЕ НА ЛИВАДИТЕ (ВПС 3,5)

- Забрана за използване на минерални торове и пестициди
- Ограничение върху торенето с оборски тор ?
- Без изграждане на нови отводнителни системи, разораване или обработка
- Използване на традиционни начини на косене – максимум две коситби годишно за равнинните и хълмисти зони и една коситба за планинските. Косенето да се извършва след средата на юни за равнинните и хълмисти зони и в периода края на юни, средата на юли за планинските зони (точните дати зависят от надморската височина, географското положение и изискванията за специфичните видове).
- Свободна паша по ливадите след последната коситба (ВПС5), с изключение на горските ливади.
- Специфични дейности, характерни за влажните зони
- Създаване и подобряване на особеностите на местообитанието, благоприятни за гнездене, хищни птици и бели щъркели.

ПОДДЪРЖАНЕ НА ПАСИЩАТА (ВПС 4)

- Забрана за използването на минерални торове и пестициди
- Без пресушаване, разораване или обработка
- Поддържане на минимална/максимална гъстота на животните – това е важна информация, която зависи от правилата за прилагане на новия регламент.
- Последователна паша
- Спазване на определени дати за паша – датите за равнините и хълмистите зони ще зависят от климатичните условия; пашата в планинските зони обикновено е между края на Май и края на септември/средата на октомври (в зависимост от сезона, височината и географското разположение)
- Избягване на пашата върху пясъчните дюни

Забележка: Трябва да се провери връзката между всички изисквания за управление, представени по-горе, за да се докаже, че те надхвърлят задължителните изисквания за съответствие със законодателството за опазване на околната среда, което ще

	включва изискване за минимално поддържане на затревените площи с цел предотвратяване на загубата на местообитанията.
Продължителност на поетите задължения	5 години
Минимална площ:	0,5 ха
Очаквано въздействие:	Подобрен консервационен статус на тревните местообитания - главно местата по Натура 2000 ; Очаква се да се подобри консервационния статус на над 200000 ха от местообитания (затревени площи) с ВПС.
Размер на плащанията:	Ще се изчислят подходящи нива на плащане за различните пакети от дейности по управлението на местообитания (затревени площи) с ВПС: <ul style="list-style-type: none"> • Възстановяване на затревени площи с ВПС (ВПС 1,2) – изплащани само през първата година • Поддържане на затревени площи с ВПС (ВПС 3,4,5) – изплащани от първата до петата година или от втората до петата година (след заплащане на ВПС 1,2) – плащания за поддържане <p>Плащанията трябва да са конкурентни.</p> <p>Тези плащания ще са в допълнение на плащанията по Натура 2000, които земеделският производител може да получава.</p>

Под-мярка:	ВПС 6: Поддържане на местообитания на водолюбиви птици
Обосновка:	В районите с голяма концентрация на мигриращи/зимуващи птици обработваемите земи, влажните зони и пасищата са важни места за тяхното изхранване. Много от тези места са обявени за ОВМ – орнитологично важни места съгласно Закона за защитените територии в съответствие с Директивата на ЕС за птиците (76/409). Поради това земеделските производители в тези места или в близост до тях могат да понесат значителни загуби на посевите, причинено от изхранването на птиците. По тази причина съществува и по-голям риск и опасност за птиците от стрелба, плашене и т.н.
Практически цели:	<ul style="list-style-type: none"> • Да се поддържат райони за хранене през зимата за мигриращите птици в определените ОВМ;
Географско покритие:	Всички ОВМ, определени заради високата им концентрация на мигриращи/презимуващи водолюбиви птици – Вж. Приложение 2
Потенциални бенефициенти	Земеделските производители (физически или юридически лица), които притежават, арендоват и наемат земя (препоръчително е периодът на арендата да е от 5 години, но могат да се приемат и по-кратки периоди, при поемане на риска от страна на бенефициента). Ще се поощрява кандидатстването на група земеделски производители, които имат съседни парцели в дадено ОВМ, за да може да се спази изискването за минимална площ .
Изисквания по управлението:	<ul style="list-style-type: none"> • Земеделският стопанин трябва да осигури подходящи

	<p>минимални площи с пшеница за изхранване на водолюбивите птици</p> <ul style="list-style-type: none"> • Земеделският стопанин трябва да съблюдава препоръчителните дати на засяване на есенниците. Тези препоръчителни дати се различават в зависимост от местоположението и надморската височина, но обикновено са между средата и края на септември , за да се осигури поне два месеца вегетационен период преди пристигането на мигриращите птици в средата на ноември. • Не трябва да има лов или стрелба по птици в стопанството по време на определения зимен/миграционен период • Не трябва да се използват техники, плашещи птиците, отрови или химически третиран посевен материал
Продължителност на поетите задължения	5 години
Минимална площ:	<p>По предложение на БДЗП минимум 50 ха компактни, неразпокъсани, засети площи с пшеница , за да се предразположи по- дългото пребиваване на птиците.</p> <p>Могат да се приложат и допълнителни критерии за избора на на местата за изхранване на птиците, като вид на засятата култура, близост до населени места и др.</p>
Очаквано въздействие:	Стабилни или увеличени популации на мигриращи/презимуващи птици в определени ОБМ
Размер на плащанията:	<p>Плащания за единица площ – подходящото компенсаторно плащане ще бъде изчислено на базата на унищожените или увредените посеви</p> <p>Тези плащания ще са в допълнение на плащанията по Натура 2000, които земеделският производител може да получава.</p>

Под-мярка:	ВПС 7: Поддържане на местообитания на защитени видове
Обосновка:	<p>Земеделските земи представляват важни местообитания за някои застрашени защитени видове. Най-зависими от земеделската дейност са някои видове, които гнездят по земята като ливадния дърдавец, ливадния блатар, голямата драпла, и др. Начините на прибиране на реколтата (жътвата) и периодите на косене са особено важни за размножаването на тези видове.</p> <p>Превръщането на пасищата и ливадите в обработваеми земи, както и неподходящите начини на коситба могат да доведат до изчезването на някои ендемични растителни видове като <i>Lilium rhodopaeum</i> и <i>Fritillaria minor</i> както и животински видове като румънския хамстер, царския орел и т.н.</p>
Практически цели:	<ul style="list-style-type: none"> • Да се съхранят, поддържат или възстановят специфични местообитания на защитени видове / места за гнездене на одобрените целеви видове (напр. царски орел, румънски хамстер, ливаден блатар и т.н.). <p>Забележка: Тази мярка е подходяща за подкрепа на прилагането на микро-проекти, които могат да бъдат идентифицирани като приоритетни при разработването на плановете за управление на местата, определени по Natura 2000.</p>
Потенциални бенефициенти	Земеделските производители (физически или юридически лица), които притежават, арендоват и наемат земя (препоръчително е периодът на арендата да е от 5 години, но могат да се приемат и по-кратки периоди, при поемане на риска от страна на бенефициента)
Географско покритие:	Определените места по Natura 2000, - мястото на специалните местообитания ще бъде определено от експертите, изготвящи плановете за управление на местата от Natura 2000
Изисквания по управлението:	<ul style="list-style-type: none"> • Земеделският стопанин ще трябва да спазва конкретните изисквания за поддържането, подобряването или възстановяването на специфичните местообитания/ места за гнездене на одобрените целеви видове. Тези изисквания ще се координират със съответните отговорни институции напр. МОСВ/РИОСВ – например – по-късни дати за коситба за приключване на периода на гнездене , поддържане на места около гнездата на ливадния блатар, забрана за коситба за голямата драпла; <p>Забележка: ако тази мярка ще се представя за съфинансиране от страна на ЕК, трябва да се разпишат подробно изискванията за управление на местообитанието (дейностите)</p>
Продължителност на поетите задължения	5 години
Минимална площ:	За тази под мярка няма изискване за минимална площ. В зависимост от защитените видове и местните условия, се предлага тази дейност да се прилага и за площи по-малки от 0.1 ха. Но трябва да се отчете и неефективността от прилагането и контролирането на дейности в такъв мащаб.

Очаквано въздействие:	♦ Запазване или увеличаване на популациите на защитените видове;
Размер на плащанията:	<p>За конкретните изисквания за управление за одобрените целеви видове ще бъдат изчислени подходящи плащания за единица площ – плащанията ще се базират на загубата на доходи вследствие, късното косене, не прибирането на реколтата и т.н.</p> <p>Тези плащания ще се предлагат в допълнение към плащанията по мярката Натура 2000, които земеделският производител може да получава.</p>

Под-мярка:	ВПС 8,9 : Създаване и поддържане на крайречни местообитания,
Обосновка:	<p>Крайречните местообитания са такива местообитания, които най-често се свързват с речни тераси и /или съседни влажни зони. Те се характеризират с различни горски, тревни и храстообразни съобщества, като дърветата образуват непрекъснат пояс около реката с дължина не –малка от 5-10м</p> <p>Крайречните местообитания най-често се срещат в защитени територии (Рамсарски места) и са том на много важни видове, на е налице е постоянно намаляване на количеството и качеството на крайречните местообитания, в България поради защитата от наводняване, неправилно стопанисване на горите и интензификацията на земеделското производство. Те водят до:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Непрекъсната загуба на равнини и влажни гори, дървесни пояси и влажни зони; • постоянната загуба на водни местообитания и рязка трансформация на водните режими в крайречни екосистеми вследствие на корекции в речните легла и изграждане на канализационни системи • пресушаване на влажните зони и превръщането им в обработваеми земеделски земи • отводняване, изпомпване и използване на водата за напояване, които влияят върху природните хидрологични процеси <p>Едновременно с това площите околоречните корита са застрашени от наводнения поради липсата на крайбрежна растителност (гори), които в повечето случай намаляват този риск.</p> <p>Изпълнението на рамковата директива за водите ще наложи предприемането на действия за подобряване на екологичния статус в четирите речни басейна в България. Опазването на крайречните местообитание ще допринесе за изпълнението на поетите ангажименти.</p>
Практически цели:	<ul style="list-style-type: none"> • Насърчаване възстановяването, подобряването и управлението на съществуващи крайречни местообитания, в (в съответствие с изискванията на Рамковата директива за водите); • Намаляване по-нататъшното изсичане на крайречни местообитания, за селскостопански цели; • Възстановяване на подходящи крайречни местообитания, • Да се предотвратят неблагоприятните земеделски дейности и практики на управление на съседни влажни зони
Географско покритие:	<p>Цялата територия на България</p> <p>Точното разположение на местата за възстановяване и/или поддържане на крайречните местообитания трябва да се определи от подходящи специалисти (напр. Местни екологични НПО, научно-изследователски институти), и да се одобри от РИОСВ.</p>
Потенциални бенефициенти	<p>Земеделските производители (физически или юридически лица), които притежават, арендоват и наемат земя (препоръчително е</p>

	<p>периодът на арендата да е от 5 години, но могат да се приемат и по-кратки периоди, при поемане на риска от страна на бенефициента</p>
Изисквания по управлението:	<p>ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ (ВПС 8) - Първа година</p> <ul style="list-style-type: none"> Оставяне на необработена обработваема земя на подходящо разстояние от реката; Възстановяване на местни (растителни) видове, в т.ч. възстановяване на дървесни пояси край реките; <p>Забележка: Има система за изчисляване на широчината на буферните зони по продължение на реката, където се намират крайречните местообитания (за по-подробна информация – К.Анев – МОСВ)</p> <p>ПОДДЪРЖАНЕ (ВПС 9) – от 1 до 5 година или от 2-5 година</p> <ul style="list-style-type: none"> Поддържане на съществуващи крайречни местообитания като дървесни пояси, тръстика, влажни зони (влажни ливади и пасища) и възстановени крайречни местообитания по ВПС8. Да не се секат дървета от крайречното местообитание Да не се отводняват, коригират и разорават крайбрежните влажни зони) Да не се практикува интензивно зеленчукопроизводство или отглеждане на полски култури на съседни влажни зони (необходимо е да се уточни минималното разстояние от брега на реката) Да не се съхраняват и използват минерални торове, оборски тор и пестициди на съседни влажни зони (необходимо е да се определи минималното разстояние от брега на реката и да се спазват изискванията на Нитратната директива) Да се косят влажните ливади по точно определен начин (брой коситби и дати на косене) Тръстиката да се коси на определени дати (обикновено през зимата) и специален цикъл на косенето (веднъж на 3 години или по 30% ежегодно)
Продължителност на поетите задължения	5 години
Минимални площи:	Трябва да се определят минималните площи - ще се определят различни минимални площи за дейностите по възстановяване (площта от крайречното местообитание, която ще се възстанови) и поддържане (големината на крайречното местообитание плюс площта на съседната влажна зона, в зависимост от изискванията за управление
Очаквано въздействие:	<p>Поддържането/възстановяването на крайречните местообитания ще доведе до:</p> <ul style="list-style-type: none"> по-ефективно земеползване намаляване на разходите за защита от наводнения намаляване на крайбрежната ерозия намаляване на замърсяването с биогени от земеделските земи увеличаване на биоразнообразието <ul style="list-style-type: none"> определена дължина м/км крайречна растителност (дървесни пояси) са възстановени до 2013 г. в най-малко два главни

	<p>речни басейна (Дунавски, Източно-Егейски)</p> <ul style="list-style-type: none"> • определен брой възстановени местообитания по Натура 2000 до 2013 г.
Размер на плащанията:	<p>Ще бъдат изчислени подходящи плащания за единица площ за:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Възстановяване на крайбрежни местообитания (ВПС 8) - изплащани само през първата година • Поддържане на крайбрежни местообитания (ВПС 9) (изплащани от 1 до 5 година или от 2 до 5 година след прилагане на под-мярка ВПС 8 <p>Тези плащания ще се предлагат в допълнение към плащанията по мярката Натура 2000, които земеделският производител може да получава.</p>

Под-мярка:	ВПС 10: Екстензивно управление на рибарници
Обосновка:	<p>Някои полуестествени влажни зони като рибарници и микро язовири, управлявани по екстензивен начин, с водна растителности съседни блата и тръстика могат да заместят изчезналите естествени водоеми чрез поддържане на високо биологично разнообразие от редки и защитени видове растения, водни птици, земноводни и бозайници.</p> <p>Поради ниската икономическа ефективност и продуктивност обаче те или биват превръщани в райони с интензивно управление и/или в места за спортен риболов, или биват изоставяни и превръщани в ниви – и в двата случая резултатът е унищожаване на ценно биологично разнообразие.</p> <p>Екстензивно управляваните рибарници обикновено включват множество водоеми с площ до 300-400 ха Те са и места за почивка и размножаване на значителен брой птици, хранещи се с риба (малък корморан, чапла, блатар), както и за някои защитени бозайници – като видри, Заради вредите, които тези диви животински видове нанасят върху производството на риба, те често биват незаконно избивани.</p>
Практически цели:	<ul style="list-style-type: none"> • Поддържане на специфични полуестествени мочурливи местообитания за застрашени водни птици (червеногуша патица, малък корморан, воден бик, малък воден бик, пурпурна чапла, морски паток, дърдавец); • Увеличаване броя на рибните развъдници, които се управляват с екологосъобразни производствени методи, включително използването на защитни мрежи; • Намаляване броя на птиците, хранещи се с риба, които биват избивани край рибни развъдници •
Географско покритие:	Цялата територия на България
Потенциални бенефициенти	<ul style="list-style-type: none"> • Земеделските производители (физически или юридически лица), които притежават, арендоват и наемат водни площи, управлявани по екстензивен начин (препоръчително е периодът на арендата да е от 5 години, но могат да се приемат и по-кратки периоди, при поемане на риска от страна на бенефициента
Изисквания по управлението:	<ul style="list-style-type: none"> • Всички рибарници във земеделското стопанство трябва да се управляват по този начин: • Поддържане на подходящо покритие на езерата с влаголюбива и водна растителност (да се определи % то площта, зает с такава растителност); • Поддържане на постоянно и благоприятно ниво на водата – дълбочина не по-малка от 0,5 м в периода март-април и – септември-октомври когато рибарниците се изпразват от рибата и презареждат • Растителността около водните басейни не трябва да се коси в периода април-юли

	<ul style="list-style-type: none"> • Спортният риболов в езера с гнездящи водни птици е забранен за периода на гнездене • Отстрелването на водни птици, птици, хранещи се с риба и видри е забранено • Използване на защитни мрежи за рибните развъдници, като алтернатива на отстрелването на птици, хранещи се с риба • Участие в основния пакет за обучение за концепцията и практическото приложение на агро-екологичните мерки
Продължителност на поетите задължения	5 години
Минимална площ:	Рибарници с минимум 2 водни басейна с обща площ (рибарника и блатото) не по-малка от 2 ха
Очаквано въздействие:	До 2013 г. 30% от рибарниците и микро язовирите, управлявани по екстензивен начин, използват повече екологосъобразни способности
Размер на плащанията:	Ще бъдат изчислени подходящи плащания (Евро/ха) включително <ul style="list-style-type: none"> • компенсации за вредите, причинени от птици, хранещи се с риба, на базата на получените поражения • престой/брой на видовете, хранещи се с риба, въз основа на документирано доказателство

НАЕП Мярка 3: Създаване и поддържане на характеристики на ландшафта

Под-мярка:	ХЛ 1,2 : Равнинен ландшафт
Обосновка:	<p>Разнообразието на равнинния ландшафт (под 100 м надморска височина) в България намалява от преобразуването на естествените равнинни горски ивици (кориини) в обработваемите земеделски земи, принадлежащи към горския фонд в обработваеми земи. В някои случаи те се превръщат директно в обработваеми земи. В други случаи се използват за дървесина без последващо залесяване.</p> <p>За съжаление е трудно да се оцени загубата на ландшафтното равнино разнообразие, защото единствената съществуваща система за описване и категоризиране на този ландшафт е в защитените територии</p> <p>Но проблемите, свързани със загубата на ландшафтното разнообразие са:</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ Загуба на биоразнообразие; ◆ Изчезване на рядко срещащите се и застрашени равнинни горски екосистеми; ◆ Разрушаване на естествените защитни пояси от ветрова ерозия; ◆ Изчезване на местообитания и видове, които зависят от съвместното съществуване на горски и равнинни екосистеми.
Практически цели:	<ul style="list-style-type: none"> • Възстановяване и поддържане на разнообразния ландшафт с горски ивици (кориини) (с големина не по-голяма от 10ха) в равнинните обработваеми земи; • Съхранение и поддържане на ценни екосистеми, свързани с равнинните горски ивици
Географско покритие:	Определени равнини страната – включително Тракия, долината на р. Струма и Добруджа – Определянето трябва да се разшири на база на ясно дефинирани критерии (например висок процент на съществуващи кориини) и ясно дефинирани административни граници (административни райони или общини)
Потенциални бенефициенти	Земеделските производители (физически или юридически лица), които притежават, арендоват и наемат земя (препоръчително е периодът на арендата да е от 5 години, но могат да се приемат и по-кратки периоди, при поемане на риска от страна на бенефициента)
Изисквания по управлението:	<p>Създаване(ХЛ1):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Засаждане на одобрени местни дървесни видове (за предпочитане от местен произход) – моля, предложете подходящи местни дървесни видове Моля, уточнете изискванията за засаждане – гъстота и т.н. <p>Поддържане (ХЛ2):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Поддържане на съществуващите равнинни горски ивици (с големина под 10ха), разположени в равнинни обработваеми земи • Да не се изсичат повече от необходимото горските ивици (т.е. провежданите сечи да са до 10% от размера на ивицата за 5-

	<p>годишния период на договора за управление и да се презалесят в рамките на петгодишния период)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Трябва да има договори за опазване със собствениците на земи за поддържането на единични вековни дървета (в съответствие със Закона за биоразнообразието)
Продължителност на поетите задължения	5 години
Минимална площ:	<p>Размерът на горските ивици, разположени в обработваемите земеделски земи, достигат до 80 ха. Тази мярка ще се прилага само за горски ивици с минимален размер от 0.5 ха до 10 ха. Горските ивици, с по-голяма големина са обект на подпомагане от мярката за опазване на горите.</p> <p>Тези минимални и максимални площи трябва да се дискутират и доуточнят.</p>
Очаквано въздействие:	Опазване и поддържане на съществуващите горските ивици и свързаните с тях биоразнообразие и екологични функции.
Размер на плащанията:	<p>Ще бъдат изчислени подходящи плащания за единица площ (Евро/ха) за:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Възстановяване на съществуващи горски ивици - ХЛ1 – заплащането се извършва само за първата година • Поддържане на съществуващи равнинни горски ивици – ХЛ2 (заплащане от 1 до 5 година) или от 2 до 5 година, след прилагане на ХЛ1

Под-мярка:	ХЛ 3,4,5: Създаване, възстановяване и поддържане на полските граници (синори)
Обосновка:	<p>До 1945 година земеделските производители в България обработват малки парцели земя, на които отглеждат различни култури, отделени със синори. Тези синори обикновено се състоят от храстообразни или дървесни видове.</p> <p>С преминаването към интензивно земеделие (през 40-те и 50-те години) големината на парцелите нараснала вследствие на създаването на земеделските кооперативи, което довело до разрушаване и разораване на традиционните полски граници. В резултат на това този важен елемент на ландшафта в равнинните райони е изчезнал и се е увеличила водната и ветровата ерозия.</p> <p>Сега синорите (полските граници) се разрушават или поради липса на средства за поддържане от земеделските стопани, или поради превръщането им в допълнителна обработваема земя х или комасация/окрупняване на масивите на земята. Те могат да се загубят и поради изгарянето на крайпътната растителност.</p>
Практически цели:	<ul style="list-style-type: none"> • Да се насърчи създаването на нови полски граници, за да се поддържа или да се увеличава ландшафта и биологичното разнообразие, да се създават местообитания и да се намали рискът от почвена ерозия. • Да се стимулира възстановяването и/или поддържането на съществуващите полски граници (синори)
Географско покритие:	Определени равнинни зони ,където полските граници са били традиционна характеристика на ландшафта или са играли важна роля за предотвратяване на почвената ерозия. Определянето трябва да се извърши на база на точни критерии и ясно определени граници, т.е. административни граници или общини.
Потенциални бенефициенти	Земеделските производители (физически или юридически лица), които притежават, арендоват и наемат земя (препоръчително е периодът на арендата да е от 5 години, но могат да се приемат и по-кратки периоди, при поемане на риска от страна на бенефициента
Потенциални бенефициенти	♦ Земеделските производители (физически или юридически лица), в т.ч. общини и НПО, които притежават, арендоват и наемат земя за период от 5 години
Изисквания по управлението:	<p>СЪЗДАВАНЕ (ХЛ3) – само през първата година</p> <ul style="list-style-type: none"> • Трябва да се създаде нова границата чрез: а) не обработване на определена площ (с ширина 1 м) и б) засаждане на тази ивица с поне два реда местни дървесни видове и храсти (за предпочитане с доказан местен произход) - моля, предложете подходящи местни дървесни/храстови видове. Монтиране на кутии за гнездене/ отглеждане на птици по време на създаване на синора. • След създаването им синорите трябва да се поддържат по начина, описан по-долу (ХЛ5).

	<p>ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ (ХЛ4) – само през първата година</p> <ul style="list-style-type: none"> • Съществуващите граници (синори), чиято непрекъснатост е нарушена (т.е. съществуват оголени места по-широки от 2 м) могат да се възстановят като се залесят оголените места и се спазват изискванията на ХЛ3, описани по-горе • След възстановяването им синорите трябва да се поддържат по начина, описан по-долу (ХЛ5). <p>ПОДДЪРЖАНЕ (ХЛ5)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Съществуващите полски граници (синори) (от дървета и храсти) трябва да се съхраняват и когато е необходимо да се подкастрият и да се премахват изсъхналите дървета; • Изсъхналите храсти и дървета трябва да се заменят в рамките на 5-годишния период на договора (включително и новите дървета и храсти, засадени съгласно изискванията на ХЛ3 и ХЛ4; • Не трябва да се употребяват минерални торове и препарати за растителна защита на по-малко от 2 м от синора. • Не трябва да се изгаря растителността до синорите. • Не трябва да се изхвърлят домакински отпадъци до полските граници • Полските граници трябва да се предпазват от увреждания, настъпили отпаша на животни.
Продължителност на поетите задължения	5 години
Минимална площ:	Да се създаде, възстанови и поддържа полска граница с дължина минимум 50 м
Очаквано въздействие:	<p>Определено количество (км) създадени нови полски граници</p> <p>Определено количество (км) възстановени и поддържани съществуващи полски граници</p>
Размер на плащанията:	<p>За изграждането на определени видове синори ще бъдат изчислени подходящи плащания (за метър) за:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ заплащане на създаването на синори (ХЛ3) през 1-та година, ♦ заплащане на възстановяването на съществуващи полски граници (ХЛ4) през първата година ♦ заплащане на поддържането на полските граници (ХЛ5)- заплащането ще се извършва от 1 до 5 година или през 2 – 5 година, след прилагане на ХЛ3 и ХЛ4..

Под-мярка:	ХЛ 3: Традиционни овощни градини (ХЛ6)
Обосновка:	<p>Традиционните овощни градини (включително и традиционните орехови насаждения) бяха занемарени значително в България и са застрашени от изчезване. Това се отнася главно за овощни градини и насаждения от ябълки, дюли, череши, вишни, праскови, сливи, орехи и бадеми.</p> <p>Окрупняването на земята и колективизацията след Втората световна война доведоха до създаването на големи интензивно управлявани овощни градини, а въвеждането на нови овощни сортове постепенно измести старите, съществуващи от векове, местни сортове. Някои традиционни овощни градини все още съществуват, най-вече в планинските и полу-планинските райони, но след началото на приватизацията и възстановяването на поземлената собственост през 90-те г. много от тях са застрашени от изоставяне и захраствяване или промяна на земеползването (превръщането им в обработваеми земи).</p> <p>Традиционните овощни градини се характеризират с:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Екстензивно управление и липса на търговска дейност • Възрастни овощни дървета (по-стари от 40 год.) • Смесване на стари местни сортове (виж списъка на сортовете по-долу) • Дървета, заемащи голямо пространство, • Изсъхнали и паднали дървета заедно с относително голямо количество изсъхнала дървесина на овощните дървета (ценни местообитания за различни видове насекоми и т.н.) • Земята на овощните градини е постоянно или почти постоянно затревена и се използва за пасища. Това тревно покритие може също да е старо и богато на видове. <p>Традиционните овощни градини са отличителна характеристика на местния пейзаж, съхраняват някои от най-редките овощни сортове в България и осигуряват ценни местообитания за много видове птици, бозайници и насекоми. Те могат да бъдат свързани и с местната история и култура.</p>
Практически цели:	<ul style="list-style-type: none"> • Запазване и поддържане на традиционни овощни сортове които имат национално и международно значение за опазването и подобряването на генетичното разнообразие, културното наследство, ландшафта или биоразнообразието; • Подпомагане и поддържане на традиционните овощни екстензивни системи за производство, в това число и тези, които понастоящем не се управляват на търговска основа, но са важни за съхраняването на свързаните с традиционните овощни сортове, ценни диви месообитания, традиционни пейзажи ландшафти и културното наследство в планинските и полу-планински райони • Подобряване на управлението на традиционни овощни градини и увеличаване на тяхната икономическа стойност за местните селски общности (включително подобряване на качеството на плодовете)
Географско покритие:	Тази под-мярка ще се прилага само в онези райони, в които МЗГ

	<p>е определило традиционни овощни градини (стари сортове плюс тревно покритие на овощните градини (зачимени овощни градини). Те се срещат в следните области: Варна, Бургас, Благоевград, Велико Търново, Враца, Габрово, Кюстендил, Кърджали, Ловеч, Пазарджик, Пловдив, Силистра, Сливен, Хасково и Шумен (НССЗ предлагат също и Монтана и Търговище)</p> <p>Всички овощни градини, предложени за подпомагане по тази под-мярка, трябва да бъдат одобрени от подходяща институция. (т.е. комисия, състояща се от представители на дирекция „Растениевъдство” на МЗГ, Овощарския институт и НСРЗ), за да е сигурно, че те отговарят на критерия за „традиционно овощарство” – и включват главно стари дървета, подходящи сортове и минимална/максимална гъстота на засаждане и д-р.</p>
Потенциални бенефициенти	<p>Земеделските производители (физически или юридически лица), които притежават, арендоват и наемат земя (препоръчително е периодът на арендата да е от 5 години, но могат да се приемат и по-кратки периоди, при поемане на риска от страна на бенефициента</p>
Потенциални бенефициенти	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Земеделските производители (физически или юридически лица), в т.ч. общини и НПО, които притежават, арендоват и наемат земя за период от 5 години
Изисквания по управлението:	<p>ПОДДЪРЖАНЕ НА ТРАДИЦИОННИ ОВОЩНИ ГРАДИНИ (включително традиционни черупкови насаждения)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Плодовете от дърветата трябва да се прибират всяка година • Опазване на всички живи овощни дървета от одобрения списък на традиционните овощни сортове (виж предложения списък по-долу) • Въвеждане регулярно подрязване и подържане на характерната форма на дърветата (това ще се различава в зависимост от вида на дървото) • Премахване на някои изсъхнали дървета и на изсъхналите клонове по дърветата • Поддържане на междуредията (може да се наложи първоначално почистване на храстите) • Поддържане на тревното покритие на междуредията и спазване на одобрен режим на косене и/или паша • Да не се изгорят тревата или дърветата в овощните градини • Опазване на единичните дървета от увреждания, причинени от пасящите животни или техниката за косене. • Спазване на одобрена програма за растителна защита и предотвратяване на заболяванията, които са регистрирани в овощната градина и застрашават поддържането на овощките (необходим е съвет от подходящи експерти) • Да не се прилагат никакви изкуствени торове, оборски тор или хербициди затревени площи (междуредия) на овощната градина <p>Предложен е списък на одобрени овощни сортове и видове: (този списък вероятно трябва да бъде обсъден, за да се провери дали отговаря на критериите за “традиционни местни видове”)</p> <p>Ябълки - Карастоянка, Айвания, Бухавица, Тетовка,</p>

	<p>Канадска ренета, Джонатан, Жълт бел флъор, Златна пармена, Зимна бананова, Каселска ренета, Английска зелена ренета, Лансбергска ренета, Кандиле, Бернска розова, Скринянка, Велингтон, Мийорка, Бауманова, Бленхаймска ренета, Червен, Бял Астрахан, Златна Дицова</p> <p>Череша - Ранна черна едра, Дроганова жълта, Бинг, Ван, Козерска, Ланберт, Ръждавишка беловица, Наполеон.</p> <p>Вишни- Унгарска, Фанал.</p> <p>Кайсии - Унгарска, Умберто, Мъркулещи, Силистренска компотна, Кишиневска ранна, Силистренска късна</p> <p>Сливи - Стенлей, Габровска, Кюстендилска синя слива, Изобилие, Алтанова ренклода, Зелена ренклода, Виолетова ренклода, Стринава, Топалка, Бяла ухрепка, Караджейки, Малвазинка, Бардачка, Енибаканка, Зехтинка, Жълта Абланшка, Захарна слива, Нансийска мирабела и др.</p> <p>Орехи - Шейново, Извор-10, Кукленски, Дряновски, Прославски.</p> <p>Бадем - Приморски, Никитски, Кримски, Несебър.</p> <p>Дюля - Португалска, Триумф, Тримонциум.</p>
Продължителност на поетите задължения	5 години
Минимална площ:	<p>Минималната избираема площ за овощна градина или орехово насаждение ще бъде 0.1 хектар</p> <p>Известно е, че съществуват и по-малки овощни градини и насаждения, но няма да бъде подходящо администриране на плащанията за такива малки площи.</p>
Очаквано въздействие:	Поддържане на определена площ (ха) от традиционни овощни насаждения, което ще доведе до съхранение на поне 50% от сортовете в одобрената сортова листа.
Размер на плащанията:	Ще бъде изчислено подходящо плащане за единица площ съгласно договорените конкретни изисквания за управление.

НАЕП Мярка 4: Опазване на почвите и водите (ПВ)

Под-мярка:	ПВ 1: Намаляване на нитратното замърсяване
Обосновка:	<p>Прилагането на сеитбооборот в обработваемите земеделски земи е от особена важност за поддържането на почвеното плодородие и борбата с различни видове неприятели и плевели. Сеитбооборотъци намаляват значително риска от почвена ерозия и загубата на хранителните вещества. За жалост, принципите и практическото прилагане на устойчиви сеитбооборъци се прилагат рядко в България, а често пъти се среща монокултурното земеделие или опростено редуване на 2-3- култури (т.е. пшеница, царевица и слънчоглед). Това води до значителни проблеми защото:</p> <p>а) според официалните статистически данни от 2004 г., 52,2% от използваните земеделски площи се обработват. Зърнените култури (пшеница, ечемик, овес и царевица) са сред най-важните култури и заемат 4,6% от използваните земеделски площи. Техническите и маслодайните култури (слънчоглед, захарно цвекло, тютюн и рапица) заемат 9,2% от използваните земеделски площи</p> <p>б) един от основните проблеми на българското земеделие е почвената ерозия – ветрова и водна (по-пълно описание има в подмярка ПВ2) Рискът от почвена ерозия се увеличава в зависимост от сеитбооборъци, включващи честа обработка, дълги периоди от време, през които липсва почвена покривка и отглеждането на определени култури (напр. царевица)</p> <p>в) сеитбооборъци с чести обработки и дълги периоди без почвена покривка увеличават значително замърсяването с нитрати и загубата на биогени.</p> <p>Целта на тази под-мярка е да се поощрява въвеждането на устойчиви сеитбооборъци, които включват растителна покривка през зимата и бобови култури (бобови, соя, люцерна, детелина). Тази под-мярка може да бъде комбинирана с:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ подмярка ПВ 2, която предлага подпомагането на по-сложни противоерозионни практики (основани на басейновия принцип); <p>Тази под-мярка ще подпомага изпълнението на поетите ангажименти по Нитратната директива на ЕС (Директива 91/676) България е определила голяма част от равнината си територия в Дунавската и Тракийската низина като нитратно чувствителни зони (НЧЗ). Земеделските стопани в тези НЧЗ ще бъдат задължени да следват а) препоръчаните практики, публикувани в Правила за добра земеделска практика за опазване на водата от замърсяване с нитрати от земеделски източници и б) задълженията, съдържащи се в Програмата за действие за НЧЗ. Съществуват доброволни мерки, които не се съдържат в Правилата за добра земеделска практика или Програмата за действие за НЧЗ, но които се препоръчват да бъдат прилагани от земеделските стопани в НЧЗ, за да се намали рискът от замърсяване с нитрати (в т.ч. промяна в земеползването и изготвяне на баланси на хранителните вещества) .</p> <p>Тази подмярка ще поощрява доброволното прилагане на някои допълнителни мерки (Приложение II б на Нитратната директива)</p>

	за намаляване на риска от замърсяване с нитрати, които не се съдържат в правилата за ДЗП – промяна на начина на земеползване (сеитбооборот) и планиране на хранителния баланс.
Практически цели:	<ul style="list-style-type: none"> • Подпомагане на планирането на сеитбооборота и изготвянето на баланси на хранителните вещества (в т.ч. съхранението и използването на оборския тор) • Поощряване на използването на сеитбооборот, разработен в съответствие със специфичните критерии за а) контрол на почвената ерозия и б) намаляване на загубата на биогени (особено нитрати).
Географско покритие:	Всички райони на България, където се отглеждат полски култури и могат да се използват сеитбообръщения –приоритет ще се дава на земеделските производители в НЧЗ
Потенциални бенефициенти	Земеделските производители (физически или юридически лица), които притежават, арендоват и наемат земя (препоръчително е периодът на арендата да е от 5 години, но могат да се приемат и по-кратки периоди, при поемане на риска от страна на бенефициента
Изисквания по управлението:	<p>Земеделски производители ще бъдат задължени:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Да осъществяват подходящо взимане на проби и с помощта на консултант да подготвят план за управление на хранителните вещества (ПУХВ) (вида на ПУХВ трябва точно да се дефинира за условията на България – не е необходимо да бъде твърде сложен) • Подготвяне на 5-годишен план за съгласно ясни критерии, определени от МЗГ. Тези критерии ще включват : <ul style="list-style-type: none"> • Специфични култури за зимна покривка (например ръж, тритикале, зимен грах, зимна vetch, или комбинация от тях; • Минимални площи, покрити със зимна покривка (над 30%); • Определяне на датите на засяване на зимните култури (до 10 септември за brassicas и до 15 октомври за бобовите смески); • В сеитбооборота да е включена минимална площ заета с бобови култури (бобови, соя, люцерна, детелина) • В сеитбооборота да се избягват определени култури, които увеличават риска от ерозия • Пълно и ефективно прилагане на всички планове с водене на всички необходими дневници за тяхната проверка и контрол <p>Забележка: Институт «Пушкаргов» може да доразработи тази под-мярка, като изготви препоръки за сеитбообръщенията</p>
Продължителност на поетите задължения	5 години
Минимална площ:	0,5 ха
Очаквано въздействие:	Тази под-мярка ще има значителен принос за намаляване на риска от ерозия и замърсяването с нитрати от земеделски източници.

Размер на плащанията:	Ще бъдат изчислени подходящи нива на плащане (евро/хектар) за: <ul style="list-style-type: none"> • Допълнителното изисквано планиране и • Промени в практиките на земеползване/управление на стопанството, необходими за изпълнението на сеитбооборота и плана за управление на хранителните вещества
------------------------------	---

Под-мярка:	ПВ 2: Контрол на почвената ерозия във водосборните басейни
Обосновка:	<p>Едни от основните проблеми на земеделието в България са водната и ветровата ерозия на почвите. Силните дъждове (над 20 мм/мин) са често явление, а над 80% от територията на България е заета от наклонени, хълмисти и планински райони с наклон над 3 градуса. Отчитайки и факта, че повечето от почвените типове са чувствителни към ерозията, съществува огромен риск от ерозия на почвите, причинена от силните дъждове.</p> <p>Рискът от почвената ерозия се увеличава и в зависимост от вида на земеползването (т.е. отглежданите култури, начин на обработка на почвите и др.) Преди реформите от 1946 година земеделските стопани са притежавали малки парцели земя с различни култури, отделени със синори. Противоерозионните техники като терасирането и контурното отглеждане на култури са се използвали в планинските райони и наклонените терени. Ерозиралите склонове и крайречните терени са били залесявани за да се избегне последваща водна ерозия, а при големите парцели (зърнените култури в Добруджа) са изградени ветрозащитни пояси за предпазване от ветрова ерозия.</p> <p>С преминаването към интензивно земеделие (през 40-те и 50-те години) големината на парцелите нараснала вследствие на създаването на земеделските кооперативи, което довело до разрушаване и разораване на традиционните полски граници. В резултат на това този важен елемент на ландшафта в равнинните райони е изчезнал и се е увеличила водната и ветровата ерозия. За по-малко от 20 години около 10% от обработваемите земи са се превърнали в негодни за обработване, вследствие на високата им ерозия. В началото на 70-те години почвената ерозия е обявена за национален проблеми и е започнало прилагането на различни проекти за контролиране на почвената ерозия. Повечето от тях са преустановени.</p> <p>Според официалните статистически данни на ИАОС:</p> <ul style="list-style-type: none"> • около 70% от обработваемите земеделски земи в Северна и Южна България са подложени на водна ерозия, а 29% - на ветрова ерозия • около 50% от напояваните земи са застрашени от ерозия • оценката на действителния риск от водна ерозия показва риск от ерозия на повече от 5 тона/ха/годишно за 24% от обработваемите земи и 65% от овощните градини и лозята. Средногодишната интензивност на ерозията варира в зависимост от земеползването, но може да надхвърли 12 тона/ха/годишно за овощни градини и лозя. • Средногодишната загуба от почвената ерозия е около 32000000 тона, от 2/3 от които са загубите от обработваемите земи.
Практически цели:	<ul style="list-style-type: none"> • Подпомагане на земеделски стопани и групи от земеделски производители в един и същи речен басейн за планиране или изпълнение на подходящи мерки за намаляване на риска от

	почвена водна и ветрова ерозия върху „компактни” блокове земя (т.е. група от съседни парцели)
Географско покритие:	Това е пилотна под-мярка и подпомагането първоначално ще се извършва само за определени райони със силна ерозия на земеделските земи (обработваеми земи, пасища, овощни градини и лозя)
Потенциални бенефициенти	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Земеделските производители (физически или юридически лица), които притежават, арендоват и наемат земя (препоръчително е периодът на арендата да е от 5 години, но могат да се приемат и по-кратки периоди, при поемане на риска от страна на бенефициента ◆ Ще се приемат кандидатури на земеделски производители и групи земеделски производители или други физически и юридически лица, чиито парцели са в един и същ речен басейн и образуват компактен блок върху дадена наклонена повърхност, и притежават необходимата минимална площ, съгласно указанията по-долу.
Изисквания по управлението:	<p>ПЪРВА ГОДИНА</p> <ul style="list-style-type: none"> • Участие на всички земеделски производители от групата (с подходящ консултант) в : а) определяне на ерозионните проблеми в общината/речния басейн и б) определяне на причините за тази ерозия и в) избор на агрономически и технически мерки за контролиране на почвената ерозия от изброените по-долу: <ul style="list-style-type: none"> • разораването да се извършва по контурите • поясно редуване на културите • буферни ивици • превръщането на обработваемите земи в пасища (Виктор Крумов от Пушкаров е направил предложение за състава на многогодишните тревни смеси) • подобрителни мероприятия в пасищата (подсяване на оголените места) • Оттокоотвеждащи бразди • Наорни тераси (без приоритет, заради разходите, необходими за изграждането им) • Засаждане на ветрови пояси (от подходящи дървета и храсти, засадани по определен ред в комбинация с бързо или бавно растящи сортове) <p>Ще бъде поощрявано комбинирането на тези дейности с дейностите от подмярка ПВ1 (Намаляване на нитратното замърсяване) или ХЛ2 (Създаване и поддържане на полските граници) от НАЕП</p> <ul style="list-style-type: none"> • Участие на всички земеделски производители от групата (с подходящ консултант) при изготвянето на Плана на общината/басейна за контрол на ерозията. <p>ВТОРА ДО ПЕТА ГОДИНА</p> <ul style="list-style-type: none"> • Прилагане на плана и следване на подробните изискванията на избраните агрономически и технически дейности за борба с ерозията.
Продължителност на	5 години

поетите задължения	
Минимална площ:	Минимум 30 ха като „компактен блок” (комбинация от съседни парцели) – като приоритет ще се дава на групите с най-голяма площ на „компактния” блок (най-подходящо е площта да е от 80-100 ха)
Очаквано въздействие:	Тази под-мярка ще има значителен принос за намаляване на риска от ерозия в земеделските земи (обработваеми земи, пасища,овощни градини и/или лозя) в определен пилотен район.
Размер на плащанията:	Ще бъдат изчислени подходящи нива на плащане (евро/ха) за Година 1 – фазата на планиране и обучение (определено плащане за всеки земеделски стопанин в групата (Евро/човек) Година 2-5 – фаза на прилагане(определено плащане за единица площ за всеки земеделски стопанин (Евро/ха)) – могат да се включат различни нива на плащане за различните технически и агрономически мерки за контрол на ерозията.

НАЕП Мярка 5: Традиционно животновъдство (Ж)

Под-мярка:	Ж 1: Опазване на застрашените местни породи
Обосновка:	<p>Отглеждането на селскостопански животни в България е дейност, датираща от древността. В резултат на многовековните традиционни земеделски практики има голямо разнообразие от местни породи животни, които са тясно свързани с географското и културно многообразие на селските райони в България. За съжаление, броят на тези местни породи е намалял значително през последните 50 – 60 години поради влиянието на колективизацията и интензификацията на земеделието, упадък на традиционните системи на паша, а в последно време и поради икономическото състояние на земеделието след приватизацията и възстановяването на поземлената собственост.</p> <p>Продължаващата загуба на тези местни породи селскостопански животни е значителна заплаха за богатото биоразнообразие на България поради две причини:</p> <p>а) има загуба на генетичното разнообразие, свързано с породите, включително и ценни качества като издръжливост и устойчивост на болести, които могат да бъдат използвани за бъдеща селекционна дейност (напр. селекция на животни за биологично управлявани системи на животновъдство) и;</p> <p>б) в необлагодетелстваните планински райони, където традиционните породи говеда и овце са много добре адаптирани към суровите условия, те са важни и за съхраняването на биоразнообразието чрез поддържане на пашата по планинските пасища с висока природна стойност.</p> <p>Като избираеми за подпомагане по тази дейност са предложени общо 7 породи – 2 породи говеда (Искърско сиво и Родопско късорого), 4 породи овце (Каракачанска, Медночервена Шуменска, Дъбенска и Реплянска) и Каракачанския кон. Тези породи са избрани защото:</p> <p>i) те са обявени като местни в Списъка на Националния генетичен фонд и са от национално значение поради намаляващия им брой (всички от породите са включени в Червения списък на ФАО на застрашените домашни породи (база данни DAD-IS) и следователно отговарят на критерия за класифициране на „местни породи, застрашени от изчезване за земеделието в съответствие с чл.14 и Приложение 1 на Регламент 817/2004 и</p> <p>ii) те са добре адаптирани към условията в планинските и полу-планинските райони и следователно са подходящи за паша и рентабилно ползване на високопланинските ливади и пасища, които са застрашени от недостатъчно използване и изоставяне,</p> <p>Забележка: има много други породи, които могат да бъдат подпомогнати (напр. от дългия списък, предоставен от СЕМПЕРВИВА), но има нужда от развитие на опита и административния капацитет за контрол на плащанията, най-вече за определяне на породите, регистрацията им и системата за сертифициране на чистокръвните животни.</p>
Практически цели:	<ul style="list-style-type: none"> • Поддържане на генетичните ресурси и културното наследство чрез увеличаване броя на животните за разплод на

	<p>определените местни породи, които са застрашени от по-нататъшно намаляване на техния брой, а в някои случаи – и от възможно изчезване</p> <ul style="list-style-type: none"> • Подпомагане на тези местни традиционни породи, които са добре адаптирани към суровите условия на планинското земеделие и имат важна роля при поддържането на традиционните системи на паша в планинските и полупланински райони
Географско покритие:	Цялата територия на България
Потенциални бенефициенти	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Земеделски производители , физически и юридически лица, които притежават поне 1 животно от включените за подпомагане в НАЕП
Изисквания по управлението:	<p>Ще се подпомагат следните породи:</p> <p>ЕРД – планински и полупланински породи</p> <ul style="list-style-type: none"> • Българско (сиво) говедо • Родопско (Родопско късорого) говедо <p>ДРД – планински породи</p> <ul style="list-style-type: none"> • Каракачанска овца • Медночервена Шуменска овца <p>ДРД- полупланински породи</p> <ul style="list-style-type: none"> • Дъбенска овца • Реплянска овца <p>Кон – планинска порода</p> <ul style="list-style-type: none"> • Каракачански кон <p>Помощ ще се дава само за животни, които имат “сертификат за произход”, издаден от одобрена развъдна асоциация</p> <p>Ще се прилагат следните изисквания за управление:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Избягване на всякакво кръстосване на животните, подпомагани чрез плащания по тази под-мярка – ще се подпомагат само сертифицирани чистокръвни животни • Водене на дневник за продажбите и закупуването на всички животни в стопанството • Уведомяване и получаване на писмено позволение от Изпълнителната агенция за селекция и репродукция или съответната развъдна асоциация преди клане или продажба на всяко животно, подпомагано от плащания по тази под-мярка • Стриктно следване на всички указания и технически съвети на регионалните служби и отговорни организации относно здравословното състояние и хуманното отношение към животните, подпомагани от плащания по тази под-мярка • Гарантиране, че всяко увеличение на животинските единици в стопанството няма да надхвърля препоръчителната гъстота за паша на различните пасищни системи . <p>За тази мярка ще се прилага опростена процедура за кандидатстване, като няма да има изискване за изготвяне на агро-екологичен план за цялото стопанство или задължително обучение</p>

Продължителност на поетите задължения	5 години
Очаквано въздействие:	Какви са подходящите цели за увеличаване на броя на застрашените породи?
Размер на плащанията:	Ще бъдат предвидени подходящи нива на плащане (евро/глава), базирани на съществуващите изчисления за мярката по САПАРД –
Под-мярка:	Ж 2: Традиционни системи на номадско животновъдство

<p>Обосновка:</p>	<p>България има дълга история в екстензивното животновъдство (т.нар. овчарство) със силна традиция за номадско животновъдство както за промяна на пасищата през зимата и лятото, така и за смяна на географските климатични зони. Най-добре познатата система на номадско планинско овцевъдство е била практикувана от каракачаните, които са местили стадата си от пасищата в Рила, Родопите, Пирин и Стара планина през лятото към крайбрежните пасища на Черно море чак до гръцкото крайбрежие на Бяло море през зимата.</p> <p>Тези традиционни номадски системи на паша са допринесли значително за създаването и поддържането на уникалното и ценно биоразнообразие на полуестествените местообитания с висока природна стойност на алпийските и суб-алпийски пасища, които са типични за планинските и полупланинските райони на България.</p> <p>Но традиционното овцевъдство в България преживява драстичен спад през последните 50 год. По време на комунистическия период, номадската система на планинско овцевъдство, практикувана от каракачаните, е забранена и броят на каракачанските овце, коне и кучета намалява до такава степен, че сега те са застрашени породи.</p> <p>По време на интензивното земеделие и кооперативите местните породи бяха изместени от високопродуктивни породи. През лятото тези нови стада се извеждаха в планините, но пашата не бе достатъчно ефективна и тяхната производителност значително намаля. Като следствие от това използването на високопланинските пасища на практика бе преустановено. През последните години няма никакъв стимул за хората да възстановят този традиционен начин на живот. Моделите на собственост върху земята се промени и конфликтите между овчарите и собствениците на земята зачестиха. По-голямата част от инфраструктурата, свързана с планинската паша (планински кошари, колиби и пътеки) е безстопанствена, а традиционното овчарство се счита за труден поминък с ограничени финансови приходи.</p> <p>Намаляването на традиционното номадско животновъдство и изоставянето на високопланинските пасища доведе до:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Постепенно намаляване на биоразнообразието в планинските затревени съобщества с ВПС, поради завземането им от агресивни растителни видове, храсти и ли залесяване; • Загуба на традиционния открит ландшафт (пасища, ливади и гори), поради постепенното залесяване. <p>Целта на тази под-мярка е да насърчи възстановяването и поддържането на традиционни системи на паша в планинските райони на България (преместването на животните от традиционните им зимни обори в планинските селища (около 500п надморска височина) към високопланинските пасища за лятна паша (над 2000 м надморска височина), които да доведат до опазване на биоразнообразието и характеристиките на ландшафта.</p> <p>Забележка: това обикновено се нарича „пендулация”, а не „трансхюманс”</p> <p>Това ще донесе много важни ползи:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Намаляване на площта на изоставените полуестествени високопланински пасища и последващата загуба на биоразнообразието и екосистемите, свързани с тях
--------------------------	--

	<ul style="list-style-type: none"> • Увеличен брой животни от традиционни местни породи, които пашуват на високопланински пасища • Стабилни приходи за земеделските стопани/овчарите и нарастване на трудовата заетост за местното население <p>Изборът на породи животни, използвани в планинските системи на паша, е много важен. Най-подходящи са местните традиционни породи като Каракачанска овца и Родопско късорого говедо, които са добре адаптирани към планинските условия. Тъй като планинските райони, особено защитените територии, се обитават и от едри хищници като вълци и кафяви мечки, използването на овчарски кучета е от особено значение и тази мярка насърчава използването на местната Каракачанска порода овчарско куче.</p>
Практически цели:	<ul style="list-style-type: none"> • Подкрепа на традиционните практики на сезонна полу-естествените пасища с висока природна стойност в определените планински райони, използвайки традиционни породи и методи. • Да се насърчи използването на местни породи, адаптирани към пашата във високопланинските условия • Да се насърчи възстановяването на необходимата инфраструктура за развитие на номадското животновъдство. • Насърчаване използването на каракачански кучета като ефективен и екологосъобразен метод за защита на домашните животни от нападение на големи хищници (вълци, мечки, чакали и рисове) • Осигуряване на възможности и социално –икономически ползи за селските общности в най-изолираните планински райони

<p>Географско покритие:</p>	<p>Тази подмярка ще се прилага само за пилотни райони, подходящи за развитие на пасторализма, където:</p> <ul style="list-style-type: none"> • съществуват големи територии с изоставени планински пасища; • има мечки и вълци, които нападат животните • съществува възможност за сключване на договори за паша между земеделските стопани/овчарите и собствениците на пасищата – т.е. Националните паркове <p>Като пилотен район се предлага Национален парк Пирин и Централен Балкан. Най-важните характеристики на тези два парка са:</p> <ul style="list-style-type: none"> • съществуването на земеделски производители/овчари, които все още практикуват традиционния пасторализъм и веднага ще се включат в тази по-мярка, което ще послужи за пример пред останалите земеделски стопани. • Наличието на активни НПО, които ще промотират тази подмярка сред земеделските производители.
<p>Потенциални бенефициенти</p>	<p>Земеделски стопани, физически или юридически лица, които притежават овце, говеда или коне и имат разрешително за паша във високопланинските пасища на националните паркове. Препоръчва се разрешителните за паша да са за поне 5 години, но е възможно да се приемат и за по-кратки периоди, при поемане на съответния риск от страна на бенефициентите.</p> <p>Има няколко вида собственост и практики, които трябва да се подпомагат</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ Собственикът на стадото е един и той се грижи за пашата или наема овчари. ◆ Собствениците на стадото са няколко (най-много 3), които по определен ред отговарят за пашата на стадото на високопланински пасища ◆ Група собственици, наемат овчари да се грижат за стадото им. ◆ При всички случаи преките бенефициенти са собствениците на стадото – овчарите, наети от собствениците ще са непреки бенефициенти. Трябва да има възможност за групово кандидатстване.
<p>Изисквания по управлението:</p>	<p>Собственикът на стадото носи отговорността за спазването на изискванията по управлението на стадото, въпреки че по-голямата част от изискванията ще се извършват от наетите овчари</p> <p>ПАСТОРАЛИЗЪМ (Ж2)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Земеделският стопанин трябва да притежава най-малко 50 овце или 10 говеда от местни породи, които са избираеми за подпомагане по Ж 1:- овчарят трябва да спазва изискванията за опазване на редките местни породи по Ж1 • Земеделският стопанин трябва да притежава най-малко две каракачански кучета (двойка) за опазване на животните от атаките на хищници. Реалният брой на кучетата трябва да бъде пропорционален на общия брой овце или говеда, които трябва да бъдат охранявани. Двойка каракачански кучета могат да охраняват стадо от 100 овце и 30 говеда, като за всички допълнителни 100 броя овце или 30 броя крави е

	<p>необходимо още едно куче (допълнителни насоки от каракачанските кучета могат да се получат от Семпревива).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Каракачанските кучета трябва да бъдат работни кучета, които са напълно приобщени към стадата овце/говеда и ги следват неотлъчно. • Овчарите трябва да избягват кръстоските на Каракачанските кучета, подпомагани по тази подмярка, да води дневници за закупуването и продажбата на кучета. Ще се подпомагат само чистопородни кучета. • Земеделецът/овчарят трябва да пасе животните си на определените планински пасища най-малко 5 месеца от годината (напр. май – септември) Възможни са и по-кратки периоди, в зависимост от сезонните условия (напр. късна пролет и късна есен) • Не трябва да има оставени отпадъци (дървета, стъкла, хартия, пластмаса и др.) по планинските пасища в края на сезона. • Ще се предлагат допълнителни пасища за разчистване и поддържане на пътеките към високопланинските пасища (пътеките трябва да са съществуващи и маркирани и официално обозначени по картите), потоци, поддържане на съществуващи огради (заграждения) и др. <p>Бенефициентите по под-мярка Ж2 ще бъдат поощрявани за получаване на компенсаторни плащания по ВПС 1 (възстановяване на изоставени пасища с ВПС и ВПС 3 (Поддържане на пасищата чрез паша) като спазват всички изисквания по тези дейности. Тези плащания на единица площ са важни за цялостното подпомагане на традиционните животновъдни практики.</p> <p>Та където е подходящо, собствениците на стадото могат да кандидатстват о за ВПС 3 (Поддържане на ливади чрез коситба) и ВПС 5 (Поддържане на пасища чрез коситба или паша)</p> <p>ИНВЕСТИЦИОННО ПОДПОМАГАНЕ:</p> <ul style="list-style-type: none"> - възстановяване или създаване на високопланински заслони (възможности за малки и големи заслони) - възстановяване или създаване на заграждения за животни - възстановяване на кладенци, чешми. <p>В този случай те трябва да спазват следните допълнителни изисквания:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ако земеделският стопанин/овчарят ползват инвестиционно подпомагане за изграждане на овчарски колиби, ограждения за животните и т.н. в планинските пасища, те трябва да се изградят от естествени материали в традиционен стил, за да бъдат в хармония със заобикалящата среда • Ако тези съоръжения са изградени в защитени зони, те трябва да отговарят на наредбите от Закона за защитените територии и на Плана за управление на съответната територия
Продължителност на поетите задължения	5 години

Минимална площ	Разрешителното за паша във високопланинско пасище трябва да е за минимум 100 ха
Очаквано въздействие:	<ul style="list-style-type: none"> • Използване на високопланинските пасища, което ще доведе до поддържане на а) високопланинските съобщества с висока природна стойност и б) традиционните открити планински ландшафти • Увеличаване на броя животни от редките местни породи, в т.ч. Каракачанското куче • Нарастване на доходите на земеделските стопани и овчарите от планинските райони и създаване на нови възможности за работа сред местното население • Създаване на възможности за алтернативни дейности в планинските райони.
Размер на плащанията:	<p>Възстановяването на традиционните системи и практики за паша ще се подпомага чрез комбинация от дейности в това число:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Подпомагане за възстановяването на изоставени високопланински пасища с ВПС (ВПС 1) • Поддържане на високопланинските пасища с ВПС (ВПС4) • Подпомагане на местните породи (Ж 1) • Допълнително подпомагане за използването по Ж2 за закупуване на Каракачански кучета • Допълнително подпомагане по Ж2 за загуба от млеконадой, свързана с преместването на животните на високопланинските паисща • Допълнителни плащания по Ж2 за почистване на пътеки и водоизточници (• Допълнително подпомагане за инвестиционни разходи по чл. 38 от Регламента на ЕС за ЕФРСР за “непроизводствени инвестиции” в заграждения, заслони, колиби, пътища и т.н <p>Възможно е през първата година да се предложат и разходи, свързани с трансакцията, например получаване на необходимите карти за пътеките и пасищата, договаряне на 5 годишните разрешителни за паша.</p> <p>Забележка: Препоръчва се участието в под-мярка Ж2 Традиционни системи за паша да се счита за приоритет при кандидатстване за подпомагане по ос 3 (диверсификация на селските райони) по регламента за ЕСФРСР. Това ще доведе до създаване на потенциал за създаване на малки преработващи предприятия и предлагане на традиционни животински продукти (напр. сирене и мляко) и ще доведе до съживяване на избраните пилотни райони.</p>

5. Финансови условия

- Обобщителна таблица с размера на плащанията – справка изчисленията за плащанията
- Условия на помощта – включително справка с ДФП и т.н.
- Наказания и санкции – за нарушаване на условията на помощта
- Индикативен бюджет

6. Процедури по прилагането

- **Общи отговорности**

Известно е, че опитът на институциите, свързани с администрацията, контрола, мониторинга и оценката на агро-екологичните плащания, е недостатъчен и поради тази причина прилагането на НАЕП трябва внимателно да бъде разделено на етапи с цел постепенно натрупване на опит и капацитет.

Министерство на земеделието и горите като Управителен орган ще бъде отговорно за:

- текущо обновяване и разработване на НАЕП
- акредитация на програмата от ЕС
- Национално съ-финансиране на програмата, включително и на експертите на МЗГ, ДФЗ, НССЗ
- Инструкции за ДФЗ
- Договори за дейността на НССЗ
- Национално одобрение и одобрение от страна на ЕС на нормативни актове с мерки, пакети, план за контрол и санкции (изготвени от ДФЗ) и процедурите на възражения и обжалване.
- Изграждане на система за оценка и мониторинг, която да отговаря на изискванията за предоставяне на нужната информация от правителството и от ЕК (вж. Част 7)

Държавен Фонд Земеделие (ДФЗ) в ролята си на акредитирана Разплащателна агенция ще отговаря за:

- разработването и получаването на Европейска акредитация на административните процедури;
- прилагане (администриране на НАЕП), включително и сключване на договори със земеделските стопани
- вземане на решение по получените формуляри за кандидатстване
- разработване и администриране на плана за контрол и санкции
- разработване и администриране на процедурите по обжалване
- Финансово управление на националните средства и средствата на ЕС
- Разплащане
- Меморандум за контрола (анализ на риска)
- Административен и физически контрол, включително и подписване на договор(и) с различни технически служби (агенции)
- Въвеждане на програмата в ИСАК (в момента в подготовка)
- Изготвяне на отчети / доклади до министъра на земеделието и горите и ЕК

Националната служба за съвети в земеделието (НССЗ) ще изпълнява всички дейности свързани с информацията и консултирането на земеделските стопани по въпросите, свързани с агро-екологията – включително и процедурите на прилагане.

- **Избираемост**
- **Процедура по кандидатстването – справка с Приложенията**

Критерии за избор

Използването на критерии за избор е необходимо единствено, когато бюджетът на подмярката е недостатъчен, за да обхване желаещите за участие в дадената под-мярка.

Съществуват два начина за избор на кандидатите:

- Използване на принципа „първи подал, първи обслужен“, като бюджетът се разпределя между избираемите бенефициенти., по реда на подаване на документите в разплащателната агенция
- Използване на система за избор – подадените заявления се точкуват съгласно, предварително одобрени критерии и после се подреждат, в зависимост от получените резултати. По резултатите се извършва и изборът за заплащане на кандидатите.

7. Мониторинг и оценка

Мониторинга и оценката са важни аспекти от нормалния "цикъл" на агроекологичното програмиране. Те са приоритет за България при прилагането на НАЕП като част от новия регламент за развитие на селските райони.

Според Член 90 от предложения нов Регламент за ЕСФРСР, се предлага да се промени системата на оценка за програмния период 2007 – 2013 като се разработи система на текуща годишна оценка за всяка програма за развитие на селските райони (включително и агроекологичните дейности). Тяхната цел е да:

- a) да разглеждат напредъка на програмата във връзка с нейните цели чрез резултатите, където е уместно, индикаторите за въздействие;
- b) да подобряват качеството на програмите и тяхното прилагане;
- c) да разглеждат предложения за съществени промени в програмите;
- d) да подготвят средно-срочната и заключителната оценка.

Следователно трябва да извърши подготовка за събиране на необходимите данни, свързани с изготвянето на годишния доклад след 2008 г.е, съдържащ резултатите от текущата оценка.р като специално внимание се отдели на средно-срочната оценка през 2010 г. и последващата оценка през 2015 г.

Средно-срочната /mid term/ и заключителната оценка трябва да:

- *разгледат степента на използване на ресурсите, ефективността и ефикасността на програмирането, социално-икономически въздействие и въздействието върху околната среда;*
- *прегледат йерархията на целите на програмата и да извлекат поуки по отношение на най-добрата за България агро-екологична програма, включително и връзката ѝ с по-широката програма за развитие на селските райони*
- *да определят факторите, допринесли за успеха или провала на прилагането на НАЕП, в т. ч. по отношение на устойчивостта, и да определят най-добрата практика, която да се използва за следващите програмни периоди.*

Очаква се, че Комисията продължи да използва действащата в момента система с общи въпроси за страните-членки, но след като

- след като списъкът с общите въпроси бъде след 2007 г. и
- новият списък бъде свързан по-тясно с приоритетите на ЕС за интегриране на целите на опазването на околната среда в политиката за развитие на земеделието и селските райони (т.е. управлението на зоните от Натура 2000 и речните басейни) като започне използването на индикаторите от ИРЕНА⁴.

---

⁴ IRENA (Indicator Reporting on Integration of Environmental Concerns into Agricultural Policy – Система от индикатори, показваща интегрирането на екологичните цели в селскостопанската политика) е съвместен проект между ГД Земеделие и селски райони, ГД Околна среда, ГД Евростат, ГД Съвместен Изследователски център и Изпълнителната агенция по околна среда за разработване на агро-екологични индикатори за мониторинг на интегрирането на екологичните въпроси в ОСП.

Структура на потенциалната система за мониторинг и контрол

Събирането на данни за началните (входящите) и изходящите (крайните) индикатори за мониторинг на прогреса върху изпълнението на НАОП и степента на използваните ресурси е задължение на определената Разплащателна агенция.

Разработването на процедурите за събирането на данните (входящите и изходящите индикатори) (включително и събирането на основните(базови) данни) ще бъде доста сложно и ще изисква специални методи за проучване, особено по отношение на индикаторите за въздействие. Много страни-членки специални програми за специалисти за оценка на агроекологичните програми (с продължителност 5 години), които финансират научни проекти на различни организации (обикновено чрез тръжна процедура). Това е един доста препоръчителен подход.

Възможно е да се координира събирането на индикаторите за въздействието със съществуващите програми за мониторинг на околната среда, в това число:

- Националната система за мониторинг на биоразнообразието (ИАОС)- система за събиране на данни, управление и анализ, която цели да мониторира промените на биоразнообразието в дългосрочен план в България. Това е основния инструмент, който се използва в подкрепа на решенията по отношение на опазването на биоразнообразието в България и обслужва различни потребители.
- Системата за мониторинг на Националната служба за растителна защита – обхваща мониторинга на неприятелни болести и плевели, остатъците от пестициди в растенията, химичните и биохимичните замърсители във водите за напояване, химичните и биохимичните замърсители на почвите и въздействието на ГМО
- Системата за мониторинг и проучване на Българското дружество за защита на птиците (БДЗП) – която включва тенденциите и определяне на популациите на птиците в България; ежегодно преброяване на зимуващите птици, общо преброяване на птиците и др.

Доколкото е възможно системата за мониторинг и контрол ще се разработи успоредно със разработването на НАОП и ще представлява неразделна част от програмата.

Докладите ще са задължение на Управителния орган.

Да се добави списъка на потенциални индикатори

9. Промоционална кампания

Приложение 1

Минимални изисквания и задължения

Концепцията за Добрите фермерски практики не се използва в новия регламент за развитие на селските райони.

Вместо това, член 37 на новия регламент гласи:

“Агроекологичните плащания и плащанията за благосъстоянието на животните ще се извършват само за онези задължения, които надвишават съответните задължителни стандарти, разработени в съответствие с чл. 4 и 5 на Приложения III и IV от Регламента на ЕС 1782/2003 и други задължителни изисквания, въведени от националното законодателство и посочени в програмата.

В допълнение на това земеделските производители, които поемат агро-екологични ангажименти трябва да изпълняват минималните изисквания по отношение на торовете и препаратите за растителна защита, които са определени в програмата.

С други думи изглежда, че след 2007 г.

- основата за агроекологичните плащания ще бъдат Задължителните изисквания за управление и стандартите за Добри Земеделски и Екологични Условия (ДЗЕУ), съгласно Регламент 1782/2003 за подпомагането на земеделските производители
- всички земеделски производители, които участват в агроекологичните схеми трябва да спазват задължителните изисквания за управление, стандартите за Добри Земеделски и Екологични Условия, плюс минималните допълнителни изисквания по отношение на минералните торове и препаратите за растителна защита.

Особено важен въпрос следователно е как да се разграничат задължителните мерки за съответствие с околната среда (cross-compliance) съгласно Регламент 1782/2003 г. и агроекологичните плащания, предлагани от НАЕП

Задължителни изисквания за управление

Всички земеделски производители, които получават директни плащания в страните –членки на ЕС трябва да спазват задължителните изисквания за управление, които се основават на 18 нормативни акта на ЕС, по отношение на земеделието и околната среда, благосъстоянието и здравето на животните и общественото здравеопазване.

Има 5 основни законодателни акта, които касаят околната среда:

- Директива 79/409/ЕС за опазване на дивите птици
- Директива 80/68/ЕС по отношение на подземните води от замърсяване от вредни субстанции
- Директива 86/278/ЕС за опазване на околната среда и в частност почвите, при използване отпадъчни утайки
- Директива 91/676/ЕС за опазване на водите от замърсяване с нитрати от земеделски източници
- Директива 92/43/ЕС за опазване на природните местообитания от дивата флора и фауна.

Добри земеделски и екологични условия (ДЗЕУ)

Всички земеделски производители, които получават директни плащания в Страните-членки на ЕС трябва да спазват набор от минимални стандарти на управление, така наречените Добри Земеделски и екологични условия

Рамката за разработване на стандартите за Добри Земеделски и Екологични условия е представена в Приложение IV на Регламент 1782/2003 – както следва:

Въпрос	Стандарт
<u>Ерозия на почвите</u> Да се предпазват почвите с подходящи мерки	<ul style="list-style-type: none"> • минимална почвена покривка • минимални изисквания за управление, които отразяват специфичните условия за съответните площи • съхранение на терасите
<u>Органична материя в почвите</u> Да се съхранява нивото на органичната материя в почвите чрез подходящи дейности	<ul style="list-style-type: none"> • Стандарти за сеитбооборот, там където е необходимо • Механична обработка на стърнищата
<u>Почвена структура</u> Да се поддържа почвената структура чрез определени мерки	<ul style="list-style-type: none"> • Използване на подходяща техника и оборудване
<u>Минимално ниво на обработка</u> Да се осигури минимално ниво на обработка, за да се предотврати загубата на местообитанията	<ul style="list-style-type: none"> • Поддържане на минимална гъстота на животински единици и/или подходящи режими на паша • Защита на постоянните пасища • Опазване характеристиките на ландшафта • Избягване на появата на нежелана растителност в земеделските земи

ДЗЕУ трябва да се определят от всяка страна-членка на национално ниво в съответствие с чл. 5 от регламент 1782/2003:

“Всяка страна-членка трябва да определи на национално и регионално ниво, минимални изисквания за добри земеделски и екологични условия на базата на рамката от Приложение IV , отчитайки особеностите на съответните райони, включително почвените и климатичните условия, съществуващите земеделски системи, земеползването, сеитбооборотите, земеделските практики и структурата на стопанствата

Тази гъвкавост при определянето на изискванията за ДЗЕУ, която отразява особеностите на всяка страна-членка е очевидно много полезна – но новите страни членки трябва да са сигурни, че тези стандарти ще са подходящи за тяхната страна, а няма да са “взети на заем” от други страни.

Приложение 2

Списък на ОВМ за под-мярка ВПС 6: *(да се вземе от БДЗП)*